

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26066 - PREZIOA 4 PEZETA

Europa-zale taldea Iruñe'n

Aurtengo Olerti eguna Larrean izanda

Artetxe Joxe, idazle sonatuak zuzen esaten zidan: «Min det eriotz orregatik benetan. Nere artikulua batean aitatu nuan Andima ta bialdu nion lan ori, irakur zezan; baiña ez-tu irakurtzeko aukerarik izan. Etzaio nere aitamenik iritxi Caracas'era».

«Azkenaldi onetan bere eskutitzak nituan nere gozagarri bizitzan. Artzen nituaneke iresten nituan presaka. Aoz-ao ta arpegiz-arpegi ez nuan beñere ikusi; baiña ala ere, idatziz eta argazkiz bakarrik ezagutzen nuan gizona, oso barrura sartua nuan».

GAZTEIZ'EN ETXE-BIZITZA USTUEN-GATIK ZERGA ESKATUKO DA

Gazteiz'ko Aiuntamentuak zerga edo kontribuzioa kobratuko du utsik dauden etxe-bizitzengatik.

Eskatuko dana, errentaren %'ko 40 naiz 60 bat eskatuko omen-da. Neurri au, etxe-bizitzak utsik euki ez ditzaten asmatu da.

LAN-EZAREN AGIRIAK NAPARROA'N

Naparroa'n aurtengo urte ontan, 17 agiri eman dira lantegien kinka ta lanik-eza legez aitortuaz. Lantegi oietan 257 langille zebiltzan.

Geienak lantegi txikiak dira ta bakoitzak 50 langilletik gora ez ditzutenak.

HORMAETXE TENORRAK ITALIA'KO LEIAKETA BATEAN URREZKO MEDAILLA IRABAZI DU

Milan'en, Bizkai'ko Elkarte ta agintarien bekari esker ikasten ari da Fabian Hormaetxe gaztea. Ala ba, joan da Vercelli'ko leiaketara ta agertu da kantarien artean zein geiagoka.

Irurogei ta amabost kantari ziran alkarren leian nor nagusi geldituko ta guzien artean berak jaso du Munduko kantarien arteko urrezko medaila.

NAPARROA'KO UNIBERSIDADEA EUSKERA TA EUSKAL JAKINTZA IRAKAS-ALKIA

Urte onen azkenerarte, Naparroa'ko Ikastetxe Nagusiak, 1967-68'ko ikas-aldietan, erakutsi auek zabalduko ditu ikasleen artean.

1.^a Ana Maria Etxaide, irakasleak, bere euskera ikasteko saioak izango ditu astelen eta asteartetan, arratsaldeko seirak eta laurdenetan. Lenbiziko ikas-aldia Azaroaren 6'ga.

Iruñe'ko «Amigos del País'koen» eraginiez, uri aretan bildu dira Europa-zale taldea. An ziran Gouzy, Europa'ko Alkartasun Eraginaren lendakari-ordea ta Héraud, Batzorde Nagusiko laguna. Sarasa jaunak ere itzezin zuan.

Asko ez tala, beste onelako biltzarrak ere egin da Baiona'n.

1967'GNEKO OLERTI EGUNA

Ospatu zan aurtun ere, zortzigarren aldiz, urtero egin oi degun Olerti eguna. Beeko gauza ta gaiekaz bakarrik konforme ez gauden talde bat bildu giñean Larrea'ko txoko atseingarrian.

Egunari berea emateko, amaiketana meza abestua inandia, jai onen asana ta giro- emaille. Ondorean, aurtengo jai au Lauaxeta (1905-1937) zana ren omenez egiten gendulako, beñiolako olerkari garaia gogora

ekarri ta Ibiñagabeitia'tar Andima'k aretzaz Karakas'eko aldizkari EMAN'en orren ederki idatzia irakurri zan lenen, gero olerki sarituak bakoitzak berea goitik esan eta sariak txalo artean banandurik.

Olerki auek artu ziran: 7 lirika sailerako, 12 alegi ta 20 lan bertso-sortarako; guztiz, 39 olerki. Sari-tuak berriz, lenengo saillean Aurre- Apraiz'tar Belendin'en Eriopetua ta Muniategi'tar Sabin'en Aizearen ki-deko; bigarrenen, Igotz'en 12 alegiak, eta irugarrenean, Pedro Maria Aldana'ren sorta ta Enbeita'tar Belendin'ena. Zorionak guztioil

Ordu bat eta erdietan bazkaria, umore onez, izkirimiriz, kantu ta bertsoz ornidua. Ostean, lauretan, gaurko olerkiari buruzko itzaldia, A. Onaindia'k, mamitsu ta jakingarria, zalantzazko momentu ontako olerkiari nola ekin esanik.

IBINAGABEITIA'TAR ANDIMA

Caracas'tik izan degu il-berri ne-

gargarri au. Andima Ibinagabeitia Elantxobe'ko semea zan. Bere aita izan zan Galo Ibinagabeitia, gure zaarren artean ain ezagutua.

Ainbeste lan egin du bere bizitzan euskal egunkari ta aldizkarietan!... Bere azkenengo lan ederra zabaldu berri degu: Virgilio, latin-olerkari gurearen UNAI-KANTAK eta ALOR-KANTAK eman zizkigun egoki baiño egokiago. EMAN aldizkaria ere asi-berria zan, eta an —jakiñal—, Andima zan euskal atala geien jazten zuana.

rranean emango du.

2.^a Azaro-barruan ere, asiko dira Barandiaran'dar Jose Migel apaizaren erakutsaldiak. Egunik ez da oraindik erabaki, baiña sasoez aditzera emango da asiera.

3.^a Abenduaren lenengo egunetan itzaldi-saioa izango da. Ortarako etorriko da Suezia'n Lund'ko Unibersidadean Irakasle dan Nils Holmer jauna ta bere gaia Euskal-Izkelgiak izango da. Itzaldien izenburu ta egun jakinak, garaiz adieraziko dira.

ONU'n Aintzakotzak artu da Gordeleku eskubide legea

Giza-Eskubideen Batzordean lendik zetozen irugarren saillean lenbizi ta seigarrenean gero, **GORDELEKU ESKUBIDEA** errietan onartu zedin.

Ari ta ari, azkenean onartu da eskubide ori. 68 boto alde, bat ere ez kontra ta 25 botorik eman gabeak izan dira arazo orretan azaldu diranak.

Itzaurrean gizabideak eskatzen duala diote Gordeleku Eskubide ori; ta Aginterri guziei eskatzen zaie, beren jardunetan aintzat artu dezatela beren lurretara igesi datozen jendeak beren gordeleku segurua izan dezan.

Ba-du munduak gizabide onen bearra. Izan ere, zoritxarrez, indar-bideak, gizona zapaltzeko neurri gogorrek artu dituzte alde askotan.

ERRUSITARREN AIDAKO GARAIPENA

Urri'heko 30'garrenean Moscou'k egundoko berria eman zigun. Bi "Cosmos" izeneko izar-mutillen alkatzea aidean aurre-rapen aundia da gerora aidean jarriko diran lurbirako geldokietarako.

Elkarte ori Cosmos 186 eta 188'ren artean egin da. Uste da-nez, sobietikoak laster botako

dituzte beste "Cosmos" batzuek lengoekin alkar ditezten.

Zein geiago aidean

Zeruetao zelai zabaletan, burruka bizia dabil Rusia ta Ipar-Amerikarren artean. Azkenengo Rusia'k irabazi duan tantoa, aidean bi izar-mutil alkatzea izan da.

Lenbiziko satelitea lurrean egiña URSS'ek bota zuan 1957'garren urteko Urrillaren 4'an, eta Spoutnik I'goa jarri zioten izena.

Etziran aixkide amerikarrak eta beren xapua ateratzeko, 1958'garren urteko Ilbeltzaren 31'an EXPLORER I'goa bota zuten beren alde-tik.

Illargira iristea lenbizi sobietikoak lortu zuten, 1959'garren urteko Agorraren 14'an.

Aidean lenbizi izar-mutillan sartuta ibilli zana, Gagarine izan zan, 1961'garren urteko Apirillaren 12'an.

Ta or diardute oraindik beren jokoa aurrera eraman nairik. Amerikarrak 476 izar-mutil boteak dituzte orainarte. Errusitarrek berriz, 220 bakarrik. Illertagian lenbiziko aldiz goxo erortzea ere amerikarrak egin zuten 1967'garren urteko Garagarillaren 2'an.

Venus izarbelean lenbizi egindako azterketa ere, amerikarrak iritxi ziguten 1962'garren urteko Abenduaren 2'an. Ortarako Mariner II'garrena bota zuten eguratsera. Txori-joko ori nork irabaziko ote du azkenean?

EUROPA ELKARTUAREN ALDE

Gure erantzupideak ba-ditugu europarrak geran aldetik. Auek ere arrotu ditzagun. Ba-da ortarako ordua. Bakoitzak gere gain artu bear degu, dagokigun zatia.

Ba-dira or-emen, Jhonson, Ipar-Ameriketakoaren gain bota nai dutenak gaurko egoeraren erantzupide osoa. Oiek eta guzia komunisten erruz gertatzen zaigula uste dutenen iritzia, oe bateko lagunak dira.

Amerikarren erantzupidea, noski, aundia da; baiña guk europarrok ere gere gizontasuna erakutsi bear degu, geron erantzupide zatia jasoaz gaurko mundu onen egoeran.

Europa'ko nazio aundiak, beren maskor berekoian marraskilloa bezela sartuak bizi dira, aspaldi ontan. Azken urte auetan, europa gure etxe bildua egin bearrean, nazio bakoitza besteengandik etenago bizi zaigu, ta atzeraka egin degu etxe bakarraren ames ura.

Ta gure perlesi onek, nazio atzeratuen aurrerapena erreten zuloan sartua dauka. Onela erri aberats eta beartsuen arteko leizea, itxi bearrean, geroago ta zabalgago egin zaigu. Europa batuaren amets ori indartzen baiño aultzen geiago joan da urte auetan. Urte asko ez dala, sortu zan amets ori; baiña abiatu giñaneko, or agertu ziran atzeraka tiraka zenbait erri aundietako agintari ta Buru diranak. Europa bakarra bai, baiña nere egalpean sartuta guzia. Au da zenbait errietako Buruen amets koxkorra.

Europa Batu ori, erri txiki guzien itxaropena zan eta orrela galazten zan egokien, erri aundien nausikerja. Europa Batuaren indarra iritxi izan ba-gendu, Jhonson' en mundu-ondatze abiaketa eragotzi al izango zan.

Europarrok «Ni pekataria» errezatzen asteko ordua degu; ta ez gaitezen «Zu pekataria» aitortzen ibilli. Europa Batua mamitzeko ezer egiten ez degun bitartean, petralkeri aundia da, erru guziak Jhonson i, naiz Errusia' ri, naiz Txina'ri botatzen astea.

Europa Bakarra iristen ba-degu, gu izango gera ta amerikarrak mundua bultzatuko degunok. Baiña ortarako guziok geroago ta europearrago etsi bear degu geron burua. Utzi zoko-ametsak eta geroago ta euparrago, geroago ta mundukoago egin gaitezen.

SPECTATOR



Ricard Salvat «Adria Gual Antzerki Ikastolako zuzendaria. «Adria Gual» antzerki taldeko onek Europa'ko antzerki gizonen arteko lerrokadan beren izena ezartzea lortu du. Bera izan da katalandar antzerkia goi-mallara jaso duana. Datorren astean «Ciclo de teatro Latino» dietzen dioten antzerki-jaialdiaren berri emango degu. An izan gure teatroko idazle dan Beobide. Zeatz-zeatz emango amar-eguneko antzerki-berri.

GIPUZKOA

LAZKAO

ERRITAR BATEK «AZIA»
IDAZLARIARI

Aldi ontan Eleiza inguruko goraberak buruaste aundiyak dakartzkigula deritzait. Len ordularia zan, orain ikastolarako lekua. Eta zure buru austeak erabakitzeak izparringira jo dezu. Oso errega, bait da, ori egitea batez ere ez izenaren itzalpean izparringira jotzen danean. Bañan zer da zuk bide ortatik iritxi nai dezuna? Gauzak zuzentzea edo ta... emen gertatzen dana erbeste-koari adieraztea? Ez nuke inola ere orrelakorik zutzaz uste izaterik nai bañan... azkeneko idaztarian ikusten denez gauzak osatu ondoren izparringira jo dezu. Eta gauzak zuzendu ondoren izparringira jotzeak beste egitekorik izan ote lezake? Obe izango dezula, deritzait, aurrerapenari bultz egiñaz idaztea. Orduan, gañera, zure arpegiya azaldu zenezake.

ARNARIA

DEBA

Igaro dan Urrilla'ren 28'an agurtu gendun Jaungoikoak nai duan arte, gure erriko seme Egaña'tar Mikel apaiz jaun gaztea, ba beste bi apaiz-lagun, bi seminarista ta senar-emazte jator bat lagun zitula, Venezuela alderontz mixiolari zijoan.

Ez zuan gure erritar jator onek emen izan eziñik baña, fedearen alde lan egin-nai biziak eraman du urrutitara. Beste onenbeste esan genezake berekin joan diran apaiz ta kistar Jaungoiko-zale oiegiatik, baña ezagutzen ez ditugunez, ZERUKO ARGIA'ren bidez bidatzen diegu oieri ere gure agur biozioa.

Guk emendik Jauna'ri gure otoi-etan eskatuko diogu, mixiolari zintzo abek lurralde urrutietan erieten duten azi onak frutu onak eman ditzala fedearen alde.

Mikel'en guraso ta senideai gure zorion-agurra. Seme ta anaiaen urrutiratze onek bear bada biozmindu egingo zitun, baña beste aldetik pozgarri bear dute izan; ba, ez leike famili edo sendi batentzat gorlagarri aundiagorik, beren arteko bat ain eginkizun aundirako Jaungoikoak aukeratu izatea baño.

Agur Mikel Jauna, Jaungoikoak nai duan arte!

ANTZINAKOA

BILLABONA-AMASA

Urteoro bezela, aurtan ere, BEAR-ZANA'ko eiztariak, Huberto Deuna ospatu dute. Illan 5'ean, izan zuten billera. Meza, aizpil-zanpaketa, anaitasun bazkaria, bertso, ta abar...! Jarrai oitura eder oei!

MARTIN DEUNA'REN JAIK

Amasa'ko gaztedia pestak antolatzen gogotik ari dala esan digute. Ez naiz batere arritzen entzutea. Ez da nun nai ikusten Amasa'ko gaztedi artean bezelako batasuna, anaitasuna, ta zer edo zer egitea ba-dizkiote, bai gogoz ta egoki antolatute ere. Aurtengo jai-aldiak ba-dute berezi bat. Aurretiko idatzit batean agertu nuen bezela, aurtan ta Martin Deuna'ren egunez betetzen dira EUN urte Amasa'ko plazan dagon iturria'ren zabalkundea egin zala. Ta egintza au ospatu nai dute, ta... ziur nago ondo egingo dutela.

KINTO'EN BILTZARRA

Ill onen 19'an bilduko dira 43 ta 44 kinto'ak.

Meza santua izango dute l'an. Bazkaria, Arantzabi'n, 2'etan.

Biltzar ontara etorri nai dutenak, (43 ta 44 kintoak noski), naiz Aduña, Zizurkil, ta Asteasu'koak ta erriz kanpora bizi diranak, eman dezateke bere izena Migel San Sebastian ta Joxe Ugartemendia'ri, Bear-zana'n egunero, arratsaldeko zortzi'tatik bederatziak artean.

URBIDE

ERRENDERI

GAURKO KONZIERTOA

«Asociacion de Cultura Musical»

ek eratuta, gaurko eguerdiko 12'etan, Alameda Zinema'n izango degun konzietoa ez da nolanaikoa izango.

«Fatima'ko Andra Mari» abesbatz edo koralak, Ansorena Aita Kaputxinoaren batutapean abestuko ditu, Guridi, Uruñuela, Elduayen, Olazaran, Aita Donosti, Mozart, Brahms eta beste musikalarik sonatu askoren abesti ederrak.

Ondoren, Idoia Garmendia andereñoak, bere gitartxoarekin, euskal abesti berriak kantatuko ditu.

Beaz programa osoa, ordu pare zoragarri bat igaro nai duenak badaki nora jo gauer eguerdian, Alameda Zinema'ra.

ERIOZAK

—Aspalditik bere aberri egiñik zeukan Mexico'n il da, bere jaioterri Errenderi ere biotzez maite zuen, Ramon Larregain jauna. (G. B.). Bere alargun eta seme-alabei gure samin-agurra.

—Gazterik, 19 urtekin Jaunak bereganatu du, «Saiburu» bertsolaria'ren billoba ta Zamalbide ballerako mutil jatorra zan, Lujanbio'tar Joxe (G. B.). Bere guraso ta senideak ar bezate gure samin-agurrik beroena.

MAREA GORA

Oyartzun gure ibai onek len ere amaika negar ta kalte egiñik da, aspaldian bare xamar bada ere.

Orratik lengo ostegun ortan itxaso'ko olatuak goruntz zetozten eta «Aurrera»'ko zubia'ri danbateko gogorak emanaz urak saietzetara irietzen ziran. Oraindik bizi dala adierazi nai zigun.

JAIOTZAK

—Juan Mari Arrizabalaga'ren emazte, Rosario Vega'k nexka bat izan du eta Maite izen politez kristautu dute. ¡Zorionak!

—Mari-Ixabel Gogortza, Erramon Urkia'ren emazteak, bigarren aurtxo izan du, nexka bat, eta kristautzerakoan, Miren Elixabete izen ederra ipiñi diote. ¡Zorionak!

UMOREA

Emakume batek besteari galdeztzen dio:

—Senar-emazte-gai, nobiyo, zifiaten ezkerotik zure senarra asko aldatu al da?

—Uste nukel Garai artan biotza ta ibotza besterik ez zidan aipatzen; orain berri, bere gibelaz bakarrik itz egiten du.

AÑARBE

ZALDIBI

ZALDIBI'KO KATEKESIS

Udarako gootasun eta libertadea bukatu zaie gure ikasleei; berriro liburu artean sartu bearrean dire.

Neguko giroa inguratzen dijoakigun eran, katekesis'en pentsamendua datorkit burura.

Nola eratua dago katekesis gure errian?

Urte ontan ez dakit nolako asiera emango dioten gure apaizak; bañan, beste urteetako esperientziak esan nezakena oso errega da: Egunero galdera sail bat, etxean ikasteko (naiz-eta zer esan nai duan ez ulertu); katekesis'era etorritakoan, galdera auei erantzun ondoren (ez dakitenak...) kontu politikak esan; onela ordu-erdi bat an igaro ondoren, kanpora guztiak. Modu ontan tenporada guztia. Lanaldiari bukaera emateko, eskursio bat autobusean eta kitol!

Lenagoko garaietako, metodo au, guztiz zoragarria izango zan, seguru-aski; bañan, gaurazari erantzun bat ematen aldio? Gure umetxoak naikoa al dute era ontako erakutsiarekin?

«Espiritu bizitzan, aurrera indartsu jarraitu aal izateko, oñarri sendo batzuk eman bear zaizkie. Bañan, ez itxu-itxu gurean itxiak; sentimenduak esan-azitzen digun gauz politikak bakarrik esanaz, baizik arrazoiak ikust-azitzen digun eran gauzak eta gertaerak agertuaz (momentu askotan oso zailla gertatu arren).

Au dala-ta, beste errietako katekista'kin artu-eman bat sortzea bearezkoa izango litzake; berak daukaten esperientzia ikusi, daramakiten

lanaldia ere bai, eta ondoren denak bide berdina eraman, beti elburua kontuan edukiaz.

Eta, ez dago dudarik; lanaldi au eguneratu bearra dago; or dago koxka! Bakarrik ezin badute, borondatea duten katekistak billatu eta den artean eramanaz; edo-ta bestela, nun gelditzen da gure umetxoan «Kristau-iritzia»?

Izan gaitezen irikiak; utzi dezaiogun edo, artu ditzagun, lan au aurrera eramango dutenak, eta gogor, serio, estudiatu dezagun pedagogi bat garaiari eta pertsonari dagokiona; bestela, alperrik dira batzuen ikasketak, guk entzun-gogor egiten jarraitu bear badegu.

Ben-benetako kristau testigutza ematea nai badegu, lagundu dezaogun gaur, oraindik garaiean gaude...

«ARA-BERRIZ»

SORALUZE (PLASENTZI)

ANTZINAKOAK

Gure inguruetako mendietan ba dira tokiak oso atsegin zaizkigunak eta igarotako denboretan esatera zarrakin zer ikusia zutenak. Gure mendizaletasuna asetzerakoan bertatik ibilli arren gaur ezer asko esaten ez digutenak.

Auetako bat ARTZABAL da. Antzian ARTZABAL'en jentillak bizi omen ziran. Jentillak izaki aundi ta indartsuak ziran. Euskalerrian kristautasuna zabaltzerakoan galdu omen ziran. Eliza bat baño geyago bai omen dira berek egiñak. Aralar eta Ataun inguruak izan bear zuten geyen maitatzen zituzten tokiak. Ataun'go Jentil batza oso ezaguna da.

Ara gure ARTZABAL'go jentillari gertatua. Araba aldetik zetorrela idinarru bat gari bizkarrean zuala aurrez-aurre bere alaba arkitzen du. Alabak ur-ontzia buru gañean zamarran. Atsedean artzeko ura edan artean esaten dio aitari. Atsedena zer zan jakin izan ba'nu beste ainbeste gari ekarriko nuen. Aitak erantzuten dio. Ura edaterakoan, ezer konaturatu gabe, ur-ontziren estalgia (tapa) irentsitzen du. Alabak astalirik ez arkitzean nun dagon galdetzen dio.

Samar bat irentsi ote detalakoan nago, estalgia uraxe izango zan, aitararen erantzuna. Etzeukan eztarri makalal!

ZAR-SARIDUNEN EGUNARI
BURUZ

Egun au antolatu zuten zuzendarien gogoia da, egin ziran kostuak argiratzea eta orretarako sar-irterak ondoren azaltzen ditugu:

Sarrerak = 22.168,00
Irterak = 20.939,50

Gañezkoa = 1.228,50 pezta.

Nola datorren urtean berriz gertatzeko asmoa udten, gañerantzeko geratu diran peztak utzi ditue bi Aurre-kutxatan, Probintziko ta Donosti'ko Udalekoan.

Aurrerago esaten degun bezela, zuzendarien gogoia da, jayaldi au urtero eten gabe antolatzea, gure zar-saridunak, ori ta geyago merezi dutelako.

Gure ustez, omenaldiak aspaldian erraz-samar egiten diran garaian gaude, orregatik egun bat urtean eskeñi dizayegun beren izardi ta nekeak saoirik onenean eman dutenei.

SORALUZE'KO AMETSA'REN
BERRIAK

Elkarte onetako bazkideak, egun onetan artu degu orritxo bat, elkarte onek egin dituan langintzak eta ondorengo asmoak azalduaz.

Laguntza eskatzen digute asmo berriei etorkizuna emateko. Garbi azaltzen dituzte beren asmoak; itzaldi, zinema, antzerki, liburu-toki antolatzea ta musika ta golklora erakustea.

Orretarako laguntza bear eta ditzen digute bazkide bakoitzak beste bazkide berri bat arpidaltzea. Ia ba, alegin egiten degun orrela izan dedin.

LARAKATE

PASAI DONIBANE

APURKA

Joandan astean, Euskal Erriko beste erri askoko bezela, ugalde

aundiak izan ziran gure errian. Plaza (enparantza), bixibixi, erreka eta itxas ertzean dauden etxeak, zearo urez bete ziran.

Jaunari ezkerak, zorigaitzik ez ziran gertatu.

«Pasaiko lenengo ibillialdi neur-tuan» (Marcha Regulada), Itxas-Mendi Elkarteko taldeak, ala gelditu ziran banaketan (klasifikazi-yuan):

Zortzigarrenak, ala gelditu ziran banaketan (klasifikazi-yuan):

Zortzigarrenak, Hilario Sistiaga, Jose Luis Otero, Miguel Alkaraz; Amabostgarrenak, Luis Mari Eizagirre, A. Lastayo, Jose Ramón Sistiaga; Ogeigarrenak, Rafa Alkaraz, Jesus Uriarte, J. Uranga; Ogeitabargarrenak, Pedro Mari Sein, Alkorta, Sos; Ogeitalaugarrenak, Lestayo, Rafa Otero, Fernando Suberbiola; Ogeitazpigarrenak, Jose Ignacio Puy, J. Irigaray, Miguel A. Lujanbio. Danoi, —naiz lenbizi, naiz azken iritxi diranoi— gure zorion egiazkoa. Sarien banaketak, ill onen 5'an izan ziran Jaizkibeleko gallurrian (Izkuliñen).

Luis Oyangueren (txikia), Donostiko sendakola edo klinika batean egun batzuek igaro ondoren, etxean arkitzen da. Buenavistako bidetik igarotzekoan, berebill edo kotxe batek arrapatu zun.

Poliki, poliki, ongitzen ari dala dakigu eta kalean laister ikusiko degula, ziur gaude.

Camara Jatetxearen sukaldari edo kozinerua zan, Luis Benito, Bahamas Ugarte'etara joan zaigu. Zori onekoa izan zaite, Luis adiskid!

Koxtape Elkartekoak antolatuta, ill onen 1'an, «zurruntatik» asita Guadalupe-raño, lasterketa (karrera) bat eratu zuten.

Zortzi korrikalari agertu ziran. Danon artean, Miguel Alkaraz (43'40") izan zan garaille.

2'garren: Jose M. Sarriegi 49'

3'garren: Juan Martin Puy 50'15"

4'garren: Juanito Puy 51'40"

ZUMARRAGA

DONA LUZIA NEKUTS
ETA ZINOPIA

Euskal erriak zear guztiz aipatuak dira, Abendua'ren 13'an, Zumarraga eta Urretxun, egiten diran, beor perriak.

Egun ontan Euskal lurralde guztietatik inguratzen dira guregana jende oste politikak.

Zumarraga eta Urretxun'tar Euskal oitura maitale talde batekin egin degu itzaldi bat, eta erregutu digute, ZERUKO ARGIA bidez, egin dega-gula dei bat bi erri auetako Euskaldunei esanaz;

«Guztiz egokia izango litzake egun eder ortarako Euskal kutsudun jai aldi batzuek gertatzea bazkal-osterako, esate baterako; Aizkora joku-a, aari apusturen bat, edo gure erri jolasetatik zerbait erri gogoko egiten dana, notin adifekoentzat bersolari batzuek eta abar.

IRIMO ARETO TALDEARI

Gure itzaldian, gazte bulartsu talde onekin oroit gura-ta gure lagunak, esaten digute; Egoki izango litzekela, alegia, Dona Luzia egunean, Antzerki polit bat agertzea, «ez degu Zigor, opera eskatzen»; zerbait alaia eta Euskal jakitez igurtzia, jende oste au beren etxeratzean beren gogoia eraman dezaten euskal kutsuz eta jakitez bete.

Beste kultura mota batzuek neke aundi gabe artuko dituzte.

TA BOLATOKIA ZER?

Egun batean entzun genduen; gure bolatoki ederra-bizi berritu egin bear zala, Udalak lagundutzeko erabakia artu zuela eta abar.

Egia esan, negua ez da aro berezia gure Bola-lekuan leiaketatzeko bañan, egoki da neguan kezkatzea udaroan ondo etorriko dan kirolarekin.

ERREKARTE

NAPARROA

ELIZONDO

URRIKO FERIAK

Urriko ilabete guzian olako denbora ederrak izan ditugu eta ain xuxen feri egunean agiastetik eguraldi aski illuna agertu zitzaikun eta alala egun guzian urixke ta denbora zirtzila izan ginuelarik; alaere otzik gabe giro ona zagon baño egia erran guk naiago eguzki dirdiranta batek lagundu bagindu.

Elizondo'ko urriko feriak badute erreliste eta aurtan ere bertzetan bezela gure Baztan'go iri nagusian yende aunitz bildu da. Baztan ta bertze leku aunitzetako yendea bazen, batez ere mugaz bertzaldeko euskaldunak gure artera egun goxo bat igarotzeko naikeriarekin etorri zirenak. ¡Ongi etorri eskualdunak!

Merkatuko plazan azienda aunitz eta klase onekoak baziren. Iruñe, Ultzama ta Baztan'go tratulariek bei ederrak erakutsi zituzten, an bazen aukera, an bazen non aut eosi nai zuenendako.

Plazan 200 bei baño geiago baziren eta oiatarik eundik goiti, aratze, aintzinerako bei ta aragitakoan artean. Baztandar tratulariek bei gorri ederrak erakutsi zituzten eta bazuten arrakasta. Baita ere esnedun beietan eun urbil baziren, denak klase onekoak eta banaz bertze egunean 20-30 litro esne ematen ditzutenak. Esnedun bei auek Santander'tik ekarritakoak ziren eta Iruñe ta Ultzama'ko tratulariek salgai zituztenak. Aragitako bei ta esnedunek erreliste aundia izan zuten eta oiatarik aunitz saldu omen zituzten. Aratxeak berri, plazara ekarri zituzten guziak saldu omen ziren Baztan'go aratxeak badutela fama, bai alajanal!

EMEN PLAZAKO SAL-
NEURRIAK EDO PREZIOAK

Aintzinerako beiak. (ernariak eta bai aratxe sortu berriarekin. 30.000-42.000 pezta bakararak.

Mige ernariak, 25.000-29.000 pezta bakararak.

Esne beiak, 32.000-40.000 pezta bakararak.

Aragitako beiak, 28-34 pezta kiloak bizik.

Aratxeak (txekorrak), 57-66 pezta kiloak bizik.

Ardi ernariak, 800-950 pezta bakararak.

Aragitako ardiak, 450 pezta bakararak.

ZALDI GUTTI ETA EZ OMEN
ZUTEN BATERE ERREKISTIK

Arratsaldeko laueta «Iriarte» deitutako pilota plazan ikusgai politik baziren, aizkolariak, bertsolariak eta sokatirariak ari izanak direlarik. Arriya bigarrena azpeitiarra eta Urkiola leitzarra bi aizkolari gazteak buruz buru aritu ziren baktzak amarna 45 ontzako egur moztu beharrek zituztela, biek batean asita lan guzia zeñek lasterrago egin. Borrokaldi ederra egin ta ondoan, Arriya gipuzkoarrak irabazi zuen. Bi mutil gazte oken ekiñaldia agitz polita izandu zen.

Gero sokatiran ere ari izanak dire, Elizondo'ko ekipa bertze baten kontra. Bi tiraldi ederrak egin zituzten eta Elizondarrak garaile. Zorionak elizondar sokatirari. Bertsola-

(8'garren errialdean jarraitzen du)

Zeruko Argia

Zuzendaria:
JOSE IGNAZIO GABILONDO
PUJOL

Naparroko-Kantauriko ta Ara-goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE-SARIA:

Urtekoa ... 190 pta.
Atzerrian ... 265

Aidez artu nai bada, galdetu.

Irakaskintza bere batean

Erri aurreratuak eta erri atzeratuak: au da munduak erakusten digun burruka ta leiketarik biziena. Ameriketa latindarraren egoera aspalditik ari da bere irakaskintza ta jakintza mailla jaso nairik. Oraintxe bildu berriak ziran erri aietako Unibersidadetako ordezkariak Lima'n.

Denen artean jaiki zan San Markos'en Unibersidadeko Erretorea ta bere lagunei au esan zien:

«Ipar Ameriketa eta Rusia dira latino-Ameriketaren osabidea galazten zitalena jokatzan duten erriak; ta bi oiek dira gu aultzen geien saiatzen diranak».

«Gu alkarrengandik etenak gauden neurrian —zion berak—, orduan da areago iritxiko dute beren indarra gure gain erabiltzen; gu diruketan, naiz politikan naiz beste edozer gaitan menderatzeko, orixe baidute egokiena: gure batasunik eta osameneik-eza».

Ari sinistu nai ba-diogu, «osabidea» (integrazioa), da egokiena, indar zapaltzaille oien kontra jokatzeko, eta erri indartsuen erasoari eusteko.

«Latino Ameriketaren askatasun bidea, osabidean oinarritua dago». Orrela bukatu zuan bere itzaldia.

Ameriketa Iparraldekoa naiz Rusia'ren eragiña gai guzietan, ikaragarria da, noski, bai diruketan, bai politikan, bai irakaskintzan. Au da «kolonialismo»aren alderdirik amorratuena. Au alde guzietatik ortarako antolatua dago, gainera. Onela Elkarre Aundiak, mundu guzian beren eragiña ta bultzatzen duten Mundu guziko Elkarre antolaketa orretan sartuak daude.

Orregatik, erri txikiak naiz atzeratuak, elkarren arteko alkartasuna bearbearrezkoa dute, beren eskubideak gordetzeko. Orre zergatik Ameriketa latindarra batasun-billa dabillen; orre Europak zergatik antolatu nai duan Merkatu Elkartua.

Laterri edo Estatu aundiak au dute beren asmorik zetatsuen: beste erri txikiagoak, ezjakinagoak, indargabeak mendean artzea; beren irispidetarako eraketan sar-araztea; beren iritzi, burutapen eta gogoera girotan menderatzea.

Ta ori ez Laterri diran aldetik bakarrik; baita jakintza naiz irakaskintza aldetik ere. Indar oien kontra jaikitzea, ez da lan erreza. Gure kultura, irakaskintza ta abar aundien erasotik gorde ta geron jakintza mutiltzeko, alegin izugarriak egin bearko dira; baiña egitekoa zailla izateak, ez digu kentzen saiatzeko daukagun eginbearra.

Erri bakoitzaren jaikiera ta osabide onen alde jokatzeko, Izadi-Eskubideen iturritik sortzen da; ta erri bakoitzean etxeko jakintza-maillaren alde alegintzea, guzian egitekoa da; batez ere jakinbidean aurrenengo dijoaztena.

Guk garbi ikusten degu erri bakoitzaren bere jakintza babesteko ta indartzeko bearkizuna. Arraza bakoitzak du bere oitura ta jakintza bereziaren altxorra. Bai jakintza aldetik eta bai diruketa aldetik beko maillan arkitzen diranak, beste erri aurreratuagoei eraso-azpian daude, noski.

Orregatik zion San Markos'en Unibersidadeko erretoreak: «Latino-Ameriketaren askatasuna «osabidean» oinarritua dagoela». Onak egingo gaitu benetan gure esku, gure etxe-jabe; onak multilduko du gure nortasuna. Orrela bakarrik agertuko gera aurreratuen aurrean etsipenik gabe; eskale itxurari gabe. Orrela asmatuko degu guretzat aien gauzarik onenak artzen.

Eta bide batez, gure jakintza-aurrerapenak beste errien jakintza bereziei gurea ezarriko die, guziok aberasten gerala bide ontatik. Onakin ez degu esan nai, erri aundiekin etenik eta asarrerik sortu bear degunik, ez aien kulturen bideak ebaki bear ditugunik.

Ez, emen egin bear deguna, erri txikien mailla bere batean jaso bear degula, da. Onela balioko gera gizartean; onela beste errientzako ere laguntza izango gera, ta gure giza-erria oso-osabidera ekarriko degu, nortasuna sendotuaz.

Txiki geranok, itz batean, berebiziko egitekoa degu gere jakintza berezia pizkortzen.

GUERELES

GIPIZKOA'KO TA NAPARROA'KO ESNE ONENAKIN
GERTUTAKO ESNEKIAK: ESNE PASTERIZATUA, ESNE SOILLA, ESNE-AUTSA, ESNE-GAÑA, GURINA TA ABAR. - EGUNDO EGUNEAN, LURBIRA OSOKO ERRI AURRERATU GUZETAN, ONELAKO ESNE TA ESNEKIAK BAKARRIK ERABILTZEN DIRA

GUERELES

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarrak bear ditutzen MAKINAK:

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurreraleun'k onenak, amengo
nekazariarentzat

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

Euskerazko metodo berria

Urrillaren aizkenengo ostiral goizean Irigaray eta Santambaria jaunak etorri zitzaizkidan Diputaziyoko Liburutegira: Jakin al-leike nun dan Euskaltzaindiko billera? Asmatu ezinik gabiltza.

Orain arte Euskaltzaindiko biltzerak Gipuzko Diputaziyoko artresueloan izaten ziran, baño oraingo ontan batzar tokian zan billera. Nik uste emendik aurrera ere bertan izango dirala, nun da Diputaziyoko juntaizua ordu berean ez izateke.

Neronek eraman nituan Gipuzko Etxe aundiko paizaio artetik batzar tokiko gelara. Euskaltzaindiko akademiako eta laguntzailleak bilduta zeuden, baño nik ez nuan izan gelditzerik. Jendea bai neukan zai liburutegian. Egin bearra eginbearra bait da.

Baño batzar gelatik irten baiña len Aita Patxi Altuna-k deitu zidan:

—Artu al-dezu nere liburue? — galdegin ziran gure jaioterriko izketan. Guk dana e-kin bukatzen bait degu. Bizkaiko euskerazko kutsua Azkoiti-Azpeitiraño sartzen bait-da.

—Bai— erantzun nion.

—Egingo iezu artikulotxo bat...

—Bai. Egingo dizut — agindu nion.

Merezi du benetan artikulotxo bat Euskera, ire laguna, Altuna-tar Patxi aita jesuita gazteak, Donostiko EUTG irakasleak, agertu duan liburua.

Eskeintz biozkorra liburuarena: Txikitandik euskeraz mintzatzen irakatsi zidaten aita-amei, esker onaren agiri.

Badu eskeintza onak liburuaren itz aurreakin zer ikur. Aita Altuna-k diyo euskeraz dakiten amak urritzen ari zaizkigula, eta jakin arren, beren seme-alabei euskeraz erakusten diotenak, urriagotzen. Beraz, liburutetik ikasiak bearko dutela izan geroan euskeraz itz egingo dutenak.

Jator oso, biotz zabalez goratzen ditu Aita Altuna-k

euskera erakusteko beste metodoak, batez ere Oñatibia jaunarena.

Baño badu Aita Altuna-ren metodo berri onak bere berezitasuna. Nere erritar jesuita gazteak diyo metodo ona bezin bearra dala erakusle ona, euskeraz, eta baita beste edozein izkuntzaz, ongi ikasteko.

Erakusle onak ez dira egun batetik bestera sortu eta egiten.

Baño beste metodoak ezertxo ere kendu gabe, nik esango nuke, euskeraz bere kasa, bakarrik erabiltzeko metodoa dala Aita Altuna-ren liburua.

Garbi oso esaten digu Aita Altuna berak: «Ni nere liburu au egiteko, inglesa ikasteko gaur den liburutik onenetako batez baliatu naiz. Liburu ori PRESENT DAY ENGLISH FOR FOREIGN STUDENTS deritza. E. Frank Sandlin-ek argitaratu zuen, duela urte batzuek, Londres-ko Ikastetxe nagusiko ikastolan».

Ikaskaiak begietatik sartzen zaizkigu Aita Altuna-ren metodoan. Onak alde aundiya daukala ezin ukatu. Erdi bideraño beti laguntzen diyo metodo onak ikasleari, eta andik aurrera bultzarakada bat eman ere bai bildurra galdu dezan.

z Gañera, emendik iru edo lau illabetera beste liburu bat agintzen digu Aita Altuna-k oraingo onen osagarri baliotua.

Ez nuke nai inundi ere beste euskerazko metodo egileak gutxiagotzat egiterik. ¡Ez orixel! ¡Ez al dute beintzat miñik artuko nere artikulotxo onekin! Nik uste guzientzako dagola tokiya.

Danon bearra degu. Euskera ikasi nai duenak aukurarik ez daukala ezin esango du beintzat. Ongi etorriak bitez gure izkuntza ikasle artera onen antzeko liburuak. Eta onetan gauden eskeroz: ¡morionak biotzez Aita Altuna-tar Patxi-ri!

José de ARTECHE

KEZKAK

Euskera eskoletara

44 apaizen eskabidea

«Urola-ballarako Ikasketa-alkartasuna» abiatu da bide berrietan gora: billera askoren, ibilli eta buru-auste ugariaren ondoren, eundaka neska-mutill sartu ditu bigarren mallako ikasketan.

«Urola-ballarako» apaiz talde osoa ere arduratsu agertu da, bai ikasketari eta bai euskerari dagokienetan. Ona emen, «Eziera eta Jakintza»ren Zaigoa daraman Lora Tamayo jaun guztiz garaiari idatzi zioten eskabidearen itzulpena.

«Jaun guztiz garaiak:

Idazki au izenpetzen dutenak, Donosti'ko Gotzai-barrutian eta Azpeiti'ko eliz-barrutian biltzen diran apaizak, bear dan begirapenez, Jaun txit argi orri au diote ADIERAZTEN:

Lenengo: Atsegiñik audienaz jakin dute, Eziera eta Jakintza'ri dagokion Zaigoak aintzakotzat artu duala, Euskaltzaindiko Euskeraren alde egindako eskabide larria.

Bigarren: Eguneroko beren apaiz-lanean arkitzen duten korapillo eta arazo latza da onako au: ikasgarraian dauden aurrik geienai ematen zaian irakaskintza, aurrik berak ez dakiten izkuntzan ematen zaie lenbiziko egunetik eta orrela alperrik gaitzen dituzte ikas-urteak, ikastolak

erakutsi nai lieken ezierarik eta jakinuririk artu gabe, bizi guzira nagiturik adimenez eta ikastaroaren bukaeran ez-jakin gelditzen dirala. Irugarren Geien-geienak oso-osoko ez-jakin gelditzen dira ikastola-urtea nburuan, beren izkuntza dan Euskerari dagokionez, naiz-ta au izan orduero ia danak darabilkitena. Eta orrela, aur auek beren erriko euskal-giroa ez dute bear bezela ulertzen eta ez dira-gai beren inguruko erri-jakintzaz jabetzeko.

Laugarren: Irakaskintza guziaren oinarri nagusi dan jokabidea aintzakotzat artu eta burutuaz —dakianaren bidez, ez dakianera eramatea, alegia—, askoz errezago ikasiko luteke gaztelera eta onak berekin dakarkien jakintza, aurrea beren jatorri-izkuntza dan Euskeraz argituko balitzaizkieke beren almenak eta, batez eref adimenak.

Bosgarren: Bertakoen eta etorkien arteko pake jator eta egizkoak eskatzen duana da: euskaldunak saia ditezela artzen, erdaldunak dekadizten izkuntz eta oitura onuragarriak, euskal-erriaren izaera berezia itotzeko ez dan guzian; baiña saia ditezela baita etorkiak ere euskal-jakintza ezagutzen euskeraz ikasiaz.

Seigarren: Jatorri-legezko oinarri

eta arrazoibide ortaz gañera, oso goan eukitzekoa da, antziñatearen oroigarri bizia eta nazio-barruan arkitzen diran oroigarrietan zarrena, Euskera dala. Altxor berezi au zaitu eta babestea, berriz, Agintaritzari dagokio eta ez ditek babes egizkorik, len-mallako ikastolan sarbide zabal ematen ez bazaio Euskerari.

Ori guziagatik eta «Pacem in Terris»en erakutsi argia dalako; onela bait-dio: «Zuzenbidearen aginduetan sartzen da bete-betean, Agintari nagusiak egin bear dutena: alegin guziz eragin bear dietela erri txikien giza-almenai, eta berezik, beren izkuntzari, jakiteari eta oiturai dagokienetan...» Gañera, Eliz-Batzar Nagusiak ere «Gaudium et Spes» izenekoa erakutsietan ala erabakitzen dualako eta guztiak ontzat artzen duten Jatorri-legeak ere au bera agintzen dualako, beren alegin guzia eskeintzen dute arazo auek zuzen garbitzeko eta dagokion begirapenez diote.

ESKATZEN

Eziera-Jakintzaen Zaigoa beregan daraman jaun guziz garai orri, beren itxaropena jaun txit argi orren iritzi zuzenean duten ezkeror, artu ditzala, arren, arazoari dagozkion erabaki sakon eta benazkoak, euskel-aur guztiak beren izkuntzan eziak gerta ditezten eta orren bidez gaztelera ere obeto ikasi-al dezaten, batetik; eta bestetik, euskaldunen errian zear beren len-ikasketak gaztelera asi ditzutenak ere ikasi-al dezaten euskerata euskal-jakintzaz jabetzerañon iritxi, guztien alkartasunerako.

Gorde beza Jaungoikoak jaun txit garai ori urte luzeetan.

Azpeiti'n milla bederatzireun eta irurogeita zazpigarren otsailaren ogeita bian.

EZIERA ETA JAKINTZAREN ZAIGOA DARAMAN JAUN GUZTIZ GARAIARI. MADRID'era».

Berrogei ta lau apaizek izenpeturik joan zan. Urola-ballarako apaiz-talde osoak, alegia. Iritxi zan bere tokira eskabide au. Artu zuten goietan. Ala aitortzen du, beintzat, andik igorritako agiriak.

Baia erantzunik? Orain artekoan, ez. Eta... «Urola-ballarako» bakarrik ote dago arazo astun eta larri au? Noiz arte lotan? Apaiz-talde onen kezka au, ez ote da itxasorra gertatuko Euskalerri osoan?

GAZTANAGA'K

TRANSPORTES

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbo eta Gaztel'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibla, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

azkar

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen emazteentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukaldesako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prijitzeko aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR ESKORIATZA (Guipúzcoa)

Utikan eliza euskalerritik?

Ala utikan euskaldunak euskalerritik?

Egia diozu. Baña ez egi osoa. Nik ba-dakit gure Eliza au ez dala euskaldunegi. Nik ba-dakit zenbait tokietan euskaldunentzat oso arrotz dala. Ba-dakit bost gotzaiek ez dirala alkartzen euskal arazoai erantzuteko. Ba-dakit euskal-jakintza, oitura, izkuntza ta izakerari buruz, itza atera bear lutekela. Ba-dakit zuzengabekeri asko estaltzen dituztela, ixilik irauteagatik. Ba-dakit, batez ere erri aundietan, euskaldunai etzaiela zor zaien begirapenik gordezten. Oso jokabide kaxkara ta aula izan dutela zenbait aldiz...

Ta au guziagatik euskaldun batek baño geiagok Elizatik iges egin duala. Baña beste askok eta askok ez dute orregatik iges egin.

1) «Erligioa edo Eliza alienazio-bide gerta oi dala» diotenak beste orrenbestexen esan oi dute aberria, izkuntza ta oitragatik. Beraz, doai oiek danak babesten dituan Elizagatik ere alienazio-bide dala esango luteke.

Zer dala-ta euskaldunak euskaldun dalako besterik gabe ontzat eman bear du Eliza? Euskaldun guziak noranaira Kristori jarraitzeko zintzoak gerala uste al degu? Kristo ta Eliza euskaldun jatorrak balirake ere, euskaldun batek baño geiagok biak ukatuko lutuzkete.

Etsi bearra dago, adixkide. Erri osoa kristau? Ezinezkoa da. Euskalerrri osoa, euskaldun dalako bakarrik, ez da izango «Jainkoaren Erri» edo Kristoren Eliza. Ortarako euskaldun bakoitzok gauza askori ezetz eta Kristori ta Bere Elizari baietz esan bearke genieke. Ta ortarako biotza urratzen eta Jainkoaren delari jarraitzen jakin bear da. Ta zoritxarrez edo zorionez euskaldunok Kristori ta bere Elizari ezetz emateko ausardia ba-degula derizkiot. Ez gera ain santu ta zuzenak.

2) «Eliz-gizonak lengoari gogor loturloak?»
Ez det uste arrazoi onengatik Elizatik euskaldun askok iges egingo zutenik. Euskalduna lengoari ondo itsatsia egon da. Ez da, nere ustez, batere berrikeri-zale. «Lengoak ere zerbaitegatik egiten zuten» dio askotan. Bide zabal eta trinkoa zaio atsegin. Geiegi arrixkatzea txoroen lana iruditu zaio.

Euskalerrria ez dira gazte trebe... burrukalari... oiek. Euskalerrri obeago batengatik edozertarako prest dauden oiek, zenbat dituzu? Arrixkurik aundienetan beren buruak jartzen dituztenak, zenbat?

Agindu-naiez, diru-miñez, jolas-ametsetan, janari-edari egarriz beteta daudenak asko, noski?

Ta onelako euskaldunak Eliza zarrarekin, Eliza berriarekin baño obeto etortzen ote diran nago.

3) Azkenik eliz-gizonen jokabidea aztertzen dezu. Euskal alderditik begiratzaz gañera. Utsune nabarmenak arkitzen dizkiezu. Ezin ukatu. Baña ez da legeko, txalma danak goikoak erastea. Ez da bidezko, Elizaren utsegiteak ezteztat artu ta euskal konzientzia zulatzea, euskaldunok lo-zorrotik esna gaitzen.

Euskalerrrian zenbat erakunde ezagutzen dituzu Eliza bezin euskaldunak? Bost Gotzaieztatik bi beintzat euskaldunak dituzu. Euskeraz itzegiten dan parroketako apaizik geienak euskaldunak ditugu. Parroki geienetan ba-dira euskerazko elizkizunak, euskerazko erakutsaldiak, euskerazko sakramentu egintzak. Oraindik motz gelditzen gerala? Egia. Zoritxarrez egi aundia.

Baña begiratu probintzietan buru ta erri-etxeetako idazkari diranai. Nungoak dituzu? Zer izkuntza erabiltzen dezu oietara beartzen zeranean? Zenbat billera euskeraz zuzentzen dituzte?

Ta er egiten dute euskalerrriko gizon-emakume ta kristauak erakunde oiek danak euskaldun izan ditezen?

Zer egiten da irakasleak euskaldunak izan ditzagun? Zenbateraino gogor egiten diete gure mojatxoai euskal-gurasoak? Zer alegin egiten da ikastolak sortzeko?

Zer egiten dute gurasoak beren etxean umeai euskera erakutsi gabe?

Zer egiten dute gure sendagille, albaiteko, irakasle ta lege-gizonak?

Zenbat gazte ari dira buruz jartzen, Euskalerrriko pentsaeraren gidari izateko? Ez al zaio diru-bideari geiago begiratzan?

Nun dira gure ekintza katolikoak? Ez al dira geienak oso arrotz eta erdaldun? «Erri-gaztedia» bakarrik dala esango nuke euskaldun.

Onelako euskaldunak zer esan bear dute Elizagatik?

Orregatik galdetzen nizin: Utikan Eliza Euskalerritik ala utikan euskaldunak Euskalerritik?

M. ETXAGA

Monjak! Donostian Donosti

Urrillaren 23'tik 29'ra, Donosti'n Liturgi-bidezko artzai-jarduera batzuek izan dira: iru taldetan zatiturik: apaiz eta prailleentzako, leikontentat eta, irugarren, monjaentzat. Lenengo eta bigarren goentzat, itzaldiak bi izkuntzetan jarri dituzte; monjaentzat erderaz bakarrik.

Onelako jokabideak ez gaitu inor-txo ere, ia, arritzen. Ainbesteraño jarriak izaki guztiok, monjaengandik, euskeraren alde, ezer gutxi itxaro al izatera!

Arazo au, ez dator, noski, lenengo aldiz ZERUKO ARGIA'n. Alare, geiegi ez inoiz arazo au, goi-berra, ezker-eskubi, aztertzea: ea noiz-bait oartzen zaizkigun monja auk.

Ara, ba, nere gaurko galdera: No-

ren errua, monjaen euskerari buruzko ajolagabekeri ortan? Eta, beraie-na geienik, esan bear, jakina. Eta batez ere, onetxegatik esango nuke: Beren bizibidea aintzat artzen ez dutelako Orral Jainkoa gora, eta Jainkoa bera, asko: baña, gizabideari buruz, zer? Paulo VI'garrenak esan zun, bai, Jainko biderik ez dagola giza-biderik gabe; bañan... Noiz konturatuko ote gera, guretzat Jainkoa, gizadiari begira dagon Jainkoa dala, gizadia maite dun Jainkoa, gizadia bereganatu dun Jainkoa! Eta gizadia maitatu, ez du Jainkoak maitatzen, gizakia bere onetik ateratzeko; bere osotasunera eramatearren baizik. Ara zer dion Jean Guittou aipatuak, «Alkar-izketa Paulo VI'garrenarekin» izeneko bere idaztian: «Erantziak izaterik ez degu nai; esa-

te baterako, gañetik jantziak izan nai degu, gudan ilkor dana, bizitzan murgildu dedin. «Eta ondoren, Paulo VI'garrenari au esanarazten dio: «...ut absorbeat quod mortale est a vita (=ilkor dana bizitzak beregan ar dezan). Pablo donearen itz aukerataraxe datoz. Esan diteke, Pablo doneak etzula nai siñesgabeak (edo artean kristau ez diranak) erantziak izaterik; nai zuna auxe: aiengan zitekean uste-on, zuzen, iraunkor, erakusbide, iragartzalle guziak, ausi zezala estuegi edo ustelkor zitekeanarekin; jantzi zedilla maitasunaz, murgildu zedilla bizitzan».

Esan dezakegu, au guztia, Batikano Batzar Nagusian ari bat izan dala. Kristautasunak ez digu eskatzen inolatan, gure gizatasuna uxatzeko, osatzeko baizik. Ez al zun, ba, Kristo'k gizon egiñaz, gizatasuna bete-beteen artu ta goimaillara jaso? Eta, ez al zitun bere Bidaliak gizadi guztia bidali, guztiak bereganatzeko? Baña, ikuspegi estua izan oi-degu kristauok, Elizaren katolikutasuna, gizon-emakume guztiak banan-banan Elizan sartzea dalakoa esan oi-degunean. Ori, gizatasuna zenbaki edo matematika itxuran artzea da. Katolikutasuna, orotasuna alegia, jatorrago artzen da, gizakera edo giza-izakera guztierri buruzkoa dala, uste danean. Orrezkero, katolikutasunetik dariona da, euskal izakera ere Elizan sartzea; eta ortazkero, euskera ere.

Eta orain nere galdera monjaeri: Ez al-zerate zuek monja egin, Jainkoari beteagone eskeintzeko, bai; baña, berebat, eta orregatixek, gizadiari beteago eta utsuago laguntzeko? Ez didazute esango, noski, euskalduneri, euskera baztatu araziz lagun-duko diezutenik. Eta, euskaldun askok, euskerarentzako ajolarik ez dutela ba-didazute, ara nere uste osoa: Zuen egiteko bereziene, une ontan, Euskalerrrian, ajola ori esna araztea dala. Obeto esan: zuen egitekoa, euskaldun oiek beren biotzetan ia illik; bañan, beraiek jakin gabe bizirik daramaten euskal-nai ori, argitara atera araztea.

Noren errua? nion asieran. Monjaena geientxoen; baña, ez guztia. Oztopo asko, eragozpen ugari bai bai-dira tartean. Bañan, alakoan aurrean amor ematea, erru bat litzake; eta ori ere monjaen kolkora bota bear; ez euskeraren aurkako errua aurrez-aurre, noski; bai zearka. Aurrez-aurre, txepelkeri bat, aukeri; baña, nozitu bear lutekenak, euskaldunak beti, eta euskaldun diranez, jakina. Olakoeri buruz, Aita Santuak, gorago aipatutago idaztian dakarkigun erromatar olerkari siñesgabe zarraren onoko esatera au: «Summum crede nefas vitam praeferre pudori. Et propter vitam vitae perdere causas». (Ar zazu lotsagarikeri aundienatzat, bizia, izen onaren gain jartzea; eta bizitzagatik, zergatik gabeko bizibidea erotzea). Nor danak, jakin bear du aurre ematen bizian. Ideal bat, elburu bat dunak —bizi dunak alegia— ezin eraman, inork muturretik (barkatu itza) elduta arabiltzerik. Monjaek bai ote idealik, elbururik? Zerok erantzuna. Bañan, bai Elizarentzat bai Euskalerrriarentzat, aldaparen eran txirristan ibilli oi-diran monja taldeak baño, jatorrago ta onuratsua, aldaparen zer-nolakoari begirata, gora-bideari ekin oi-dioten banakakoak: gurutzik gabeko kristautasuna, purrut.

Ara, ba: lerro auker bukatzean, enuke bidegabekeri egin nai inori. Bai bai-dira banaka batzuek, monjaen artean ere, aztertu detan arazo au, aintzat artu dutenak; bañan, ain dira ale bakanak!

Oartuko al dira noizbait gure monjak eta bere inguruan dabilzen Eliz-gizonak, gure euskal-esaera zarraren kristau-mamitsu artaz: «DONOSTIAN DONOSTI, GOROSTIAN GOROSTI».

A. D.

ERAMAN - EKARRI'ra-ko
AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO

Iparaguirre, 8 - DONOSTIA

Gotzaie Sinodoa Erroma'n

Amabost egun dira yonak, Gotzaie Sinodoa Erroma'n asi zala.

Yon dan illabetearen 29-an, Mikel Goiaingueraren egunean, goizean, alkar-mezakin eman zion asiera Aita Santuak berak, Pedro Deunaren basilikan. Eta 14 gotzai ziran Aita Santuaren mezakideak.

Mezakideok, bost kontinenteetakoak ziran, lur-bira osokoak alegia. Europakoak, lau; Afrikakoak, bi; Asia'koak, iru; eta Ameriketakoak, lau (iru goikoak eta bat bekoa, Arjentinakoak).

Alkar-meza amaitu-ta, «Adsumus» betiko otoitza sei izkuntzetan (ingles, aleman, italiano, portuges, frantzes ta espainieraz) esan ondorean, Aita Santua ibiliz yon zan Pedro Deunaren irudi aurre-aurre-raio.

Ta argizari luzea ixiotu zuan, sinismenaren ta Sinodoaren batasun-ezagarri, agiri ta garbitasun beze-la.

Eta gero «Villot» kardenalak (frantzes) ongi etorri biotzekoa egin zion, Sinodoaren elburua ondo burutzeko oparik gartsuenak Yainkoari eskeiniiz.

Bereala Aita Santuak itz artu zuan; eta adiarazi gogoetarik nabariena auxe izan, sinismena oso ta garbi gorde bear degula.

Baita Sinodoak bigarren Batikano'kin" zer ikusi aundi-aundia duela, arengandik etorri zaigun grazia dalako, iturritik ura bezela.

200 lagun edo kide dira Sinodoa egiten dutenak.

200 orreitatik, 135 munduko gotzai-yardunek aukeratutako euren ordezkariak. Danak gotzaiak, yakiñak.

25, Aita Santuak aukeratuak. Oneik ere, gotzaiak, bat edo beste ez-ezik.

13, Sorkaldeko Elizetakoak.

Beste 13, Erroma'ko Kongregazio-tan ta Zadorlaritzetan (Secretariados) lan egin oi duten kardenalak.

10, Ordena erlijiosoen buruak, Nagusi Orokarren Batzak autetsiak.

Ala ere, 200 orreitatik iru falta ziran, Polonia'koak, alegia. Ango gobernu komunistak Wisynsky kardenalari etzion utzi Erroma'ra yotegin; ta orduan, beste biak ere bat egin zuten arekin ta etzuten etorri nai izan.

200 orreitatik, zeinbat euskaldun. Baiona'ko «Herria»-k, orain-oraintsu etorri danak, ona zeinbat eta nortzu idazten dituan: Baigorri'ko seme dan Olzomendi gon-gotzaia; Erroma'n beti oi degoen Larroana kardenala; Yosue-Lagundiaren Buruzagi dan Arrupe Aba, bilbotarra; Lima'ko gongotzai dan Arrieta yauna. Azken biok, emen yaiok ezpaditez ere, eusko-odolekoak ta euskal-izena

daramatenak dira. Guztiz bost.

Nortzu maiburu ta nor zadorlari. Maiburuak, iru: Villot kardenala, frantzes; baña beti Erroma'n oi dagoana. Conway gongotzaiña, irlandarra, Irlanda'ko gotzaien lendakaria. Eta Felici kardenala, italiarra, «bigarren Baikano'n» zadorlari guztien buru izan zana; ta alako lan aundia ta ain egoki burutu zuana.

Eztira irurak batean maiburu izan banaka aldizkatuz baizik. Ta irurak, maiburuak Aita Santuaren izenean ta Aita Santuagandik artutako ordezkaritaz.

Zadorlari (sekretario) berriz, Ru-

bin gotzaia, poloniarra; baña beti Erroma'n bizi oi dana, an lan egin oi dualako. 59 urte ditu. Europa'ko mintzaira guztiak omen dakizki. Orañik apaizgai besterik etzala, Siberia'ko lurretara kastigaturik biali zuten, Hitler'ek eta Stalin'ek Polonia zatikatzen zuten bitartean. Gero Libano'ra eramana ta an apaiz-ikastaroa amaitu ta apaiz egiña 1946-gnko urtean.

Eta oraintsu, yon dan urtean ere, Polonia kristau egin zalako mila-urte-yaiak egiten zituztelarik, lur-bira oro barrena ibilli bear izan du, lekuetan lekuetako poloniarren yaien buru zalarits.

Iru maiburu areik ta zadorlari au deitzean, Aita Santuak naiko argi erakutsi nai izan du, diotenez, Elizaren goimua ta zuzentza mundu guztiko gotzaietara zabaldu nai izan duala, italiar bakarren artetik aterata.

Zadorlaria betikoa da; baña gañerakoak, bai maiburuak baita beste kide guzti-guztiak, urtetik urtera, aldatu ditezkenak dira.

Egunkarigintza. Onen Artezkarri taBuru, «bigarren Batikano»-ko berbera da: Vaillanc gotzai yauna.

Baña orra, Urrillaren 2-an, asteleanean, Sinodoa asi-ta irugarren egunean, paperetako berrikariak bekoki illunez agertu zirala Vaillanc yaunaren aurrean, batez ere frantzesak ta italiarrak.

«Bilkuren berri gutxi ematen zitzaie», zioten. Eta egunkari aundiak ziran gero, arein lanak ta berriak artzen zituztenak: Milan'go «Corriere della Sera». Turin'go «La Stampa», Erroma'ko «Il Giorno», «Paese Sera» ta «Il Messajero», t. a. «Berri geiago yakitera ematen ez-pazitzaie, oporraldi artuko zutela», zioten.

Ta ain zuzen ere, aipatutako paper orreik, egun batez, etzuten itzik ere esan Sinodoaz.

Ala ere, ene iritzi apalez ta nik ikusten dedanez, erraz da Elizari ta Aita Santuari berri geiago eskatzea.

Baña lurreko gobernuak ere zeinbat eta zeinbat gauza ez oi dituzte, ba, isilpean ta eskutuan egiten ta igarotzen...

Baña gero konpondu zuten kontua ta berri zeatzago adiarazten zieten egunkaridazlai. Eta gañera, Sinodo'ko nortasun nabarien bat, astean-asteen, itz egitera etorri oi zitzaie, Sinodo-abiaduraren azalpen xee-xee ta oparoa adiaraztera.

Alkar-maitasuna A. Santuaren ta gotzaieen artean. Oi ez bezelako arman maite-paketsuak izan zituzten A. Santuak ta gotzaiak alkarren artean. Anaikorrak, itz batez esateko.

Begira zer pasa zan egun batez. Bilkurak egin oi zituzten aretoak, an goian beste bizitza bat zeukan. Ta goizeko bilkuren erdian, ara igoten ziran gotzaiak, ordu erdiko atse-den artzera. An dana apaindurik zegoen, zerbaite artzeko edo edateko edo erretzeko.

Eta orra, Sinodoa asi ta urrengo egunean bertan, A. Santua bera ere gora igon zan gotzaiekin ta kafetxo bat artu zuan, aiekin alkar-izketan zegoen bitartean.

(Jarraituko du)

YURRE'TAR YULEN

O y a l s . a .

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arteko-unea

Europa'ren jaio eziña

RIKARDO ARREGI

Erreinu Batuak aspaldi xamarrean eskatu zuen Elkarrekiko Merkatuarekin elkarizketak izatea. Denbora pasian eskaera onek ez du bereganatzen behar bezelako erantzunik. Elkarrekiko Merkaturako sei estadien atzerri gaitetako ministroak Bruxelles'en bilduak dira eta geroago berriro biltzekotan gelditu dira, oraingo ontan. Mac Millan gobernuan zelarik egin zuen lehendabiziko aldiz eskaera ori Erreinu Batuak. Orduan, ordea, Frantzia'ren ezezko gordiñ eta legorrak ankaz gora bota zituen britanikoen asmoak. Orañi ere Frantzia'k ezezkoa eman du, baiñan ez da izan añ borobilla. Gaiñera Elkarrekiko Merkatuaren beste bost estadiak ez dute Frantzia'ri gerla arlo ontan egiteko gogo aundiegirik.

Elkar-izketa zaill aukerak dira eta Europaz dabilzan ideia, iritzi ta eztabaida guztiak eguneratu dirala esan ditek.

Europa, Alemania, Frantzia, Italia, Nederland, Louxemburgo ta Belgika osatzen dutena, gerla otzaren fruitua izan zen. Komunismoaren muga sendo batzuek jartzeagatik kristau demokratik eta sozial demokratik jasotakoa. Neokapitalismoa sendotzen joan zen neurrian sendotu zen, ekonomia aldetik, Elkarrekiko Merkaturak. Ekonomiaren eta politikaren artean desegokitasun bat sortu da denboraren poderioan. Elkarrekiko Merkatuaren sendotasun ukatzerik ez dago ekonomia aldetik. Elkarrekiko Merkaturaren etsaiak diran komunista partiduak ori itzuli-ezineko errealdade bat dela ikusirik bere politika joerak zuzentzen asiak dira.

Ekonomia aldetik errealdade ori nahiezkoa bada politikarenetik kontuz erabili beharrekoa da. Izan ere, ezker-

tiar solinekoaz jaxten diran batzuek realismoaren izenean errealdade ori onartuaz jokatu behar dela diote. Ta bi gauz diferente dira zerbait errealdade dela aitortzea ta beste errealdade ori onartuaz ori aldatu nahi gabe, bere baitan, jokatzea.

Zenbait kontradizio europagilleen artean! Erreinu Batua Europa ren baitan artzea nahi dutenak naziozgaindiko Europa ren defenditzaile beroenak dira. Sarrera ortarako amaika eragozpen jartzen ari den De Gaulle naziozgaindikotasun orrentzat mesfidantza audiena duelako, Erreinu Batua Seien Europa ren barruan balego naziozgaindikotasun orren kontrako segurantzarik audiena izango luke.

Europagilleen artean dabilzan eztabaidetan ere atlantismoaren gora-behera barru barrurañio sartua dago. Europa'ko ekonomia amerikanoen kapitalak —onek aberri bat ba duela esaterik baldin badago— gero ta menderatuago dauka. Amerika'rekin elkartuta jarraitzeak menderatze ori gero ta sendoagoa egitea esan nahi du. Gertaera oni aurka nola egin pentsatzen asi diran sozialistak oso gutxi dira ta oraindik inder aundiegirik gabekoak.

Zer egin Alemania'ren batasunik-ezarekin? Zertan utzi Europa'ren segurantz? Eta orrelako beste amaika galdera azaltzen dira Europaz seriozki jarduterakoan. Ez da, bada, arritzekoa Europa'ren jaiotza ain zailla izatea.

Europa ontasun bat da, baiñan segun nola egiten den. Besterik gabe ez da ontasun bat. Gizarte gizontiar baten-tzat baldin bada bakarrik du sentidu bat.

KOLABORAZIOAK

«**HERRIA**»
T.K.

ANGLETERRA BEHAR

HARRITZE

Scarborough hirian bildu dira Labour Party oraiko angles minixtroaren alderdiarrak, Harold Wildson lehen minixtroaren gizonak.

Zozialistak dituzte Angleterra manatzeko alkian jarriak. Scarborough-erat jinak zirenak beraz langileen aintzindari.

Angles langileak egon dira luzaz Europako batasunari mutur eta aihar. Iduri zitzaionten Europak ebatsiko zio tela lana, jalgiko ahotik ogi xuria eta langileak gain ginetik atxikia lanari, koropilatua ogiari.

Ez bide dira guti hurritu Angleterraren, ikustearekin, sei miliun bozen ginetik, lau miliun ehun eta berrogoi eta zazpi milak baia eman diotela Wilson janari hasteko Europari buruz, lehen urhatsak.

Frantziaren bada gaitzeko elhasturia Angleterraren kontra, baizik eta ez dela behin ere Angleterra Europarutuko; nahi balu ere Wilson, ezar lezaketela langilek iniminiklik bere hatzean.

Lau miliun botzez goitik ihardetsi diote Angleterrari bezela Frantziari. Harritu da Angleterra. Are gehiago Frantzia.

GEZUR

Euriak bustitzen du gorputza; hitzak joiten du arima. Euria badoha larru axal, hitza sortzen da arima mamiraino.

Angleterraren etsai errabiatuak, ikustearekin kontra dituztela Scarborough-eko zifreak, eman dira mar-mar-mar hizka, Angleterra herri maltzurra dela, herri gezur-untzia,

asmu ilhunekoa herria, Angleterraren xedea omen Amerikaren esku makil izaitea, eta dioten bezela, Amerikaren Troi-eko zaldi Europan.

(Greziatarrek ez zioten har Troi hiria. Moldatu zuten zurezko zaldi bat hain ederra nun Troi-ekoek sar arazi baitzuten, botzik eta jantzan hiriat. Gauerditan zaldia ren tripatik soldadoak jaldi, ateak ideki, Troiarrak izan azkeine-raino sangratuak!)

Uste ukeitea bertzeak gu baino hobeak direla, perttoli; bainan asmatzea gu baino bihurriagoak direla, zoro eta zozo.

Frantzia beretzat ari da lanean eta Frantzia bezela Alemania edo Espainia. Nola onhart, Frantzia, Alemania, Espainia bezela, Angleterra ez dela bere ongia kaskoan beretzat bermatzen?... Ez da atzo sortu bildotx merrekaria, Angleterra! Futitzen da Amerikaz, Angleterra.

BEHAR

Europaren kontra ziren errotik Angles langileak. Scarborough-en agertu da argi eta garbi, hirur langile letarik biga itzuli direla Europari buruz, Europa berrian ezarria baitute bere biharko esperantza.

Holako gauza baitzepadakoetan bazterrerat uztekoak litazke ahopaldi tzar eta tzirtzilak.

Diotenak Angleterra dela Amerikaren Troi-eko zaldia, koska litazke Frantzia dela Rusiaren Troieko behorra bihur lezaionten mokokariaren alderat.

Angles langileak eman dira Europaren alde, ohartu direlarik, Angleterra hertsiegi dela, zogarren mendeari be-

Alger'eko billera

TOMAS LEIARISTI

Billera onek ez du izan beste zenbait billera ta gertaerak egun auetan izan duten sinua ta hedatzea. Alger'en, Algeria'ko uri-buruan, Ameriketa, Asia ta Afrika'ko erdi azitako estadien ordezkariak bildu dira erdi azitzearen arazo ekonomikoak aztertzeke. Ezin liteke esan, bada, billera onek berrilarietaz izardi gehiegi gastatu erazi dienik.

Asieratik, gaiñera, izan ziran gora-behera batzuek bileraren jarraipenarentzat zalantza sortu erazi zuena. Billera ofiziala zen ezkerreko geografiaren irugarren munduan arkitzen diran estadi guztietako ordezkariak bildu ziran. Algeria'ko zuzendariak atzerri gaitetan oso aurreratuak dirala gauza oso ezaguna da. Ego Korea eta Vietnam'ko ordezkariak ez zituzten onartu nahi. Orrekin sortu zen iskanbilla, baiñan azkenean konpondu zen eta bilerak aurrera pasatzeko posibilitadea izan zuen.

Irugarren munduko nazioak eta estadiak elkartuak eta esperantzaz beterik azaltzen ziran garaikak pasa ziran. Neutralidade utsaren garaikak ere bai. Eta orain bost edo sei urte erreboluziora irabaziak zeudela Herri oiek bazirudien, gaur egunean oratitak apenas ezer asko gelditzen den.

Munduan dabilen komertzioa Europa ta Ipar Ameriketako Herri aberatsenak menderatuta dago. Lehen materien erosle nagusienak industrietako Herri aberats oiek dira. Gehienetan, lehen materien saltzaile audienak irugarren munduko erdi azitako Herriak dira. Erosleak dira, ordea, salbenta ortan prezioen neurria jartzen dutenak. Diruaren balioa, mugetako kateak etab. erabat Herri aurreratuaren eskuetan daude. Aurreratuak ekonomia ren aldetik noski, ez politikaren aldetik. Onela gertatzen da munduak darama-kin eboluzioan Herri batzuek gero ta aberatsagoak izatea ta beste batzuek, berriz, aurreko oien proporzioan, behar-tsuagoak.

Alger'eko billera ontan, komertzioaren arazoak, diruaren gora-beherak, aduenatuko eskubideen jaso-jeixtea etab. erabakitzeke izaten diran nazio-arteko billera ta biltzarretan elkarturik eta eskabide berdiekin presentatzeko neurriak artzeko erabakia artu dute.

Asmo onetatik artutako erabakia pasako ote diran galdegin ditek. Izan ere gure azterketa azalean gelditzen bada zerbait lortu ditekela uste izan ditek, mamia ikuitzen duen zerbait noski. Moldeak aldatzen ez diran bitartean oso zailla izango da justizia errealdade bihurtzea. Moldeak aldatzea, ordea, erreboluziogintzan finkatzen eta sustraitzen da. Alde ontatik begiratzen badugu billera ortan erabakitako guztia, mesfidantza, gordiña bada ere, zerbaiten azarria dagoela ikusiko dugu.

hatu-eta, ez bakarrik bertzen gainean, lehen bezela, bere aztaparraren pausatzeke, bainan bere buruaren jabe egoiteko.

Munduak bi nagusi ditu, oraiko egunean: Amerika eta Rusia.

Elhe-melheak, elhe melhel!

Oihu patarrak, oihu patar!

Ez du elheak mundua durduzatzen; ez du oihuak inharrosten.

Amerika Amerika Rusiari atxik dezake Europak, bainan Europak haztaren.

ukaiteko, Angleterra

ez du sobera, Angletterra behar.

No Zgilea

HITZAK

Manatzeko: agintzeko; Jinak: etorriak; Aihar: etsai, asarre, ezin ikusi; Ebatsiko: kenduko; Jalgiko: aterako; Atxikia: lotua; Bozen: botuen; Urhatsak: pausoak; Elhasturia: esamesa; Hizka: berriketan, estabaidan; Botzik eta jantzan: Pozik eta dantzan; Perttoli: ariña ero; Bermatzen: alegintzen, saiatzen; Merrekaria: beeka ari dana; Futitu: par egin, ajola gutxi izan; Biga: bi; Ahopaldi: marmarra, maxiaketa; Patarrak: deadar larriak, hestukak.

B E R T S O
B E R R I A K

Denbora askotxo da Santiago Zabala'k orrialdo ontan bertsoak argitaratu zitula. Garaiz biala zun aien erantzuna Xabier Mujika'k. Ainbeste bertso baitago txandaren zai, oraiñarte eztegu auek sartzeko aukerik izan. Ikusi Mujika nola mintzatzen dan.

— 1 —

Asi baño len agur bero bat zuri, Santiago Zabala, zure bertsoei eman nai diet nere erantzun apala. Mamizko ziran zure bertsoak, an etzan dana azala, orregatik esaten dizut bertsolari on zerala.

— 2 —

Letu nituan zure bertsoak orain dala iru aste, eta pakerik ezte laguna erantzuna eman arte. Eskabidea ba-det nik ere naiz oraindik izan gazte, orretxegatik arazo ontan artu nai det orain parte.

— 3 —

Esaten zendun: «Illargiari faborez exilik utzi, konforme ez nago ta orregatik emango det nik iritzi. Naiz zalla izan eginkizun au eztezagun ifioiz etsi, izango baita gure atek aurrerapenari itxi.

— 4 —

Danok dakigu eriotz batzuk dirala negargarriak, ala ta guziz guk nola utzi asi ditugun bidia. Bera pakean izan baño len auxe nai du illargiak, gizonezkoak ken ditzatela Viet-Nam'etik gudariak.

— 5 —

Bear aundiak dira munduan, au eztago ukatzerik, baña argatik aurrerapenak eztaukagu bazterzerik. Gose dauden alde oiu bat egin dezagun barrutik, eztegula nai gure munduan guda-tresnaren gasturik.

— 6 —

Amabosgarren gizaldiz ere ba-gendun zer konpondua, gizon bateri esan zioten galdurik zula burua. Ala ta guziz bearkatu zun beldur gabe itxasua, Amerika ra iritxi zan da orain degu famatua.

— 7 —

Egun batean gure Elcano igo zan itxas-ontzira, arrixku artan etzuan izan bere buruan kupira. Berak egin zun lenengo aldiz mundu osoaren jira, jira artatik irabaziak mundura etorri dira.

— 8 —

Al, arrixkuak bear ditugu, ala deritzait, laguna, gizasemeak lege ori du beldurtuko ez gaituna. Gure mundu au konpondutzeke auxe da bear deguna: Leku guzitan guk agertzea gizon danei maitasuna.

— 9 —

Ejenplo bidez esango dizut ia ez dan arrixkua, baserritarak obrak egiten gastatzen duten dirua. Baña diru ori, danok dakigu ezatala galdutakua, obra oien bidez baserritarra aurreratzen baitijua.

— 10 —

Nere iritzi ekin bear degu illargiratu artian, munduarentzat ezta kalterik juten bagera pakian. Al dan arrixku gutxienakin gauzak egiñaz neurrian, jakin dezagun gutzat gauz onak ba-dirala illargian.

XABIER MUJICA

NERE BORDATXOTIK

Basarri



IRAZU GAZTEA IRABAZLE

Jun dan igandez korrikalariak izan genitun Tolosa'ko zezen plazan. Etzan ba etxetik irteteko giro bapoa. Ernio gaña zuriz jantzi-ta zegon. Erauntsia erauntsiaren gañean.

Alare, jendea poliki bildu zan Tolosa'n.

Aspalditxo ez gendun korrikalari neurketarik izan.

Orretzaz kanpo, bat berria zan; sekula desapio bat erabaki gabea. Igandekoa zun lenengoa, ta nai baño obeto irten zitzaioa esan bear.

Astiasu'ko Irazu gazteatzaz ari naitzazute izketan.

Itxaropen aundia zuten berekin bera ezagutzen dutenak eta bere berri dakitenak. Etzebiltzan oker.

Dirua ere nabarmen zegon bere aldera. Jokoa asi aurretik, eta,



ikusten. Ba-zekin eutsiarekin jokoa irabazia zeukala. Etzeukan dana zertan agerturik.

Bizitasunik gabeko jokoa izan zan: joko leloa.

Bat geiago danean, edo biak oso berdintsuak eziranean, au gertatzen da joko guzitan.

Azken aldera gero ta garbiago ikusi zan gaztearen nagusitasuna. Irazu'k, 7.950 metro, 26 minutu ta 38 segunduan pasa zitun.

Txantxon'ek, zortzi mila metro (zortzi kilometro), 26 minutu ta 45 segunduan.

Ezta beste munduko marka bat, baña ez ain parregarria ere, igandeko giroa ikusita. Plaza legorra izan balute, beste denbora bat gertatu balitz, ortxe-ortxe ibiliko ziran 26 minutuan sartzen. Eta plazan, zortzi kilometro 26 minutuan, ezta gaizki.

Ogeitamabost urte beteta dago Txatxon.

1932'garren urteko azaroa'ren 8'an jaio zan. Metro bat eta irurogei zentimetroko betik-gorakoa du. 58 kilo pixatzen ditu.

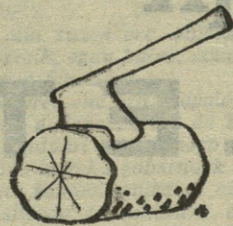
Irazu'ri «Astiasu'ko txikia» jarri diote izena, baña ez pentsa kaxkar bat danik.

Metro bat eta irurogeitamabi zentimetro du gorakoa. Pixua: irurogei kilo.

1943'garren urteko ilbeltza'ren 29'garren egunean jaio zan.

Lenengo lau kilometroak, erdi lanak, 13 minutu ta 8 segunduan egin zitun Txantxon'ek.

Irazu'k, 13 minutu ta 14 segunduan pasa zitun lenengo laurak.



Klase bateko ta besteko, korrikalari asko ikusi gendun Tolosa'n. An ziran Maiz, Azpiroz, Arruiz, Etxabe, Iruntxiberri, Balda, ta abar. Geiago ere izango baiziran, naiz nik ikusi ez.

Zaletasun aundia zegon Irazu'k nola erantzuten zun jakiteko.

Lenengo jokoa erreza izan du la aitortu bear; estuasun eta larritasun aundi gabe irabazia.

Urrango kontrarioa zein izango ote du astiasuarrak?

Beldurra ematen diola, aitortu zidan Iruntxiberri'k; Irazu'ren kontra eztagola nolana juterik.

Baño... neurtu gabe obeditu naiko ote dio?

Eztakit ezer, baña zailla iruditzen zait.

Bi itzetara laburtuta, oso ondo egindako jokoa zeukan astiasuarrak. eiagoa danak askotan izaten ditu joko onak.

Mutiko onek zer-esan aundiak eman lezazke korrikalari fami-

lian. Errespetu aunditxo sartu zun igandean.

Dun guzia emateko premirik etzun izan. Gañeko jendeak ondo ikusi zun ori.

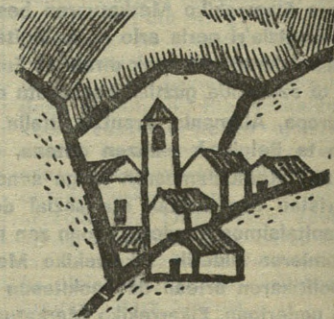
Auxegatik diot errespetu aundia sartu zula. Inork ezpaitaki zer gorde zun, eta premirik izan ez-kero zenbat egingo zukean.

—

Gaur, igandea, eguadiako ama-biterditan, Aspeiti ko zezen plazan, aizkolariak ditugu.

Berekoetxea gorritarra ta Arria gaztea, aurrez aurre.

Enbor aundiak aukeratu dituzte oraingoan. Seña larogei ontzako nork lenago erdibitu, jokatu dira.



Bigarren aldiz ematen dio ar-gegi Arria'k Berekoetxea'ri.

Lenengo joko artan (Aspeiti'n jokatu ziran, ain zuzen), gorritarra gelditu zan nagusi. Aixa gañera.

Bere onetik atera zun gaztea; etzion bere lana azaltzen utzi.

Geroztik denbora pixkat igaro da. Plaza askotara iritxi da Arria; neurtu askotan artu du parte. Txapelketetan, batez ere. Gaur ondotoz plaza-gizonago izango da orduan baño.

Asieran baizan artean.

Oraindik egun asko ezatala Tolosa'n garbiro ikusi gendunez, bost xentimoren alderik eztago Astibia ta Berekoetxea'ren artean. Joko estugorik ezta sekula ezagutu.

Nik au galdetzen det «ZERUKO ARGIA'tik»:

Astibia ta Berekoetxea'ren mallara irixten al da Arria gaztea?

Gaurko jokoa irabazten badu, gorako arrigarria egingo du Arria'ren izenak. Bere laguntza-leak, sozioak, zerbait ikusten dute mutil onengan. Ezira nolana ogei mila duro erregalatu zale.

Erakusle bana alboan izateko eskubidea dute. Bear ere bai, tankera ortako enborrekin.

Beste galdera bat:

Irabaztunak 48 minutuan eman-go ote du lan osoaren kontu?

Emezortzi kana-erdikoren lana juzgatzen da sei larogei ontzako-korena.

Gertatzen danaren berri izango dezute, Jaunak ala nai badu.



1.896

1.967

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos) balia zaitzez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakinbidean jarri zaitzez Donostia'ko gure
7 ofizinetan eta Probintziako 59 sukursaletan

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL



Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
surretazee

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak.



GAZTE NAIIZ

GEROAK...

Maizetan bizitzak berekin dakarren aldaketa ikusita, geuren iritzietan ezarriak genitun posturak aldatzera bear-tzen gera. Geroari alako bildur eta kezakin begiratzen diogu. Gañera gazteei beti gauz bera esaten digute. Alegia, gazteak ez gera konformistak, ez dugu egungo situazioa onartu nahi, ausartak gera, lengo gerrate madarikatua ezagutu ez degunok ez omen degu ainbesteko bildurrik. Dirudienegia egia esango da, nere iritziz konformistegiak gera baiñan tira...

Txanpon hunek, ordea, badu beste alderdi bat: gaurko gazteek zer nahi duten ez dakite. Hauxe duzute ao betez esaten digutena. Eta lasai gelditzen dira. Baiñan ez dute batere laguntzeko asmoarekin esaten. Euren postura justifikatzeko aitzaki bat dela esango nuke.

Nik berriz, besterik pentsatzen dedala esan nahi dut. Gaurko gaztediak zer nahi duan badaki. Beste gizarte giroa eskatzen du. Persona oinperatubearrean, bere osotasunerako lagunduko dioten estruktura^o Giroak asko lezake. Hori danok dakusgun fenomenua da. Bein batean, bere eusko zaletasunagatik zigortzen zuten gallego batek hauxe erantzuten zion erritarkide zuan etsaiari: nik Euskalerrria maite dut, eta zu nere giroan bizi izan baziña berdin pentsatuko zenduan. Erakundeak guk uste baiño uztarri aztunagoa ezartzen digute.

Guk persona bezela nahi genduke. Ortarako egizko pake, askatasun eta maitasuna gogozkoak ditugu. Istillua eta arriskuak ez ditugu maite, baiñan zenbaitek ondorengoari utzi diezuten testamentua kriminala da expairik gabe, Ezin genezake orrelakorik onartu. Jostaketarako umeari eman genezaioken bonba baiño askoz gizarte arriskutsuagoa utzi digute. Inork ez du orrelakorik aintzat artu nahi. Gaztedia gai arturik marmarka jardutea errexagoa baita. Egite hunen ondorena guk ordaindu beste erremediorik etzaigu gelditzen.

Hau irakurtzeko pazientzia artu duzun orrek kontuan eduki. Gazteak zer nahi duan badaki. Beharbada beste gi-

zarte berri hori lrixteko egin ditezken lanak, eman bear ditugun pausoak zelakoak diran ez dugu argi ikusten.

Españia, esate baterako beste modu batera tajutua bear duala izan, dudarik ez dago. Orain arte, estadu hunetan zentralismua besterik ez da izan. Batasun mitoak oso pasaa txarra egin digu. Eta orain izparringiak ia egunero astintzen duten gaia dala sinisteak ere lanak ematen ditu. Alegia estaduan daduzkagun herri eta izkuntza ezberdiñak aintzat arturik txertu berri bat eskatzen dute. Bai poztu egin bear gera, giro berri hunek bere frutuak emango ditu.

Bada, ordea, nabarmenegi agertzen zaigun utsunea. Geroari begiratzen diote. Zentralizazioa deuseztu nahiko luteke, baiñan zergatik? Konbenientzia bakarrik ote? Umearen asarrea ahaztu arazteko eskeintzen diogun karame-loaren antzekoa ez ote da izanen? Askatasun apurra zergaitik? Izan ere zuzentasunez zor zaiguna ematen ez badigute, ez dute geure egarria aseko. Baiñan, arren, ez dezaigutela limosna antzo eman. Bizitza guztia eskerrak ematen igarotzekotan nahiago dut gauzak dauden bezela uztea. Ez dut orrelako umillaziorik onartzen.

Fueroak berak nola ulertzen diran oso sentidu ezberdiña dute. Berez dagokigun eskubide bezela artu bear dira. Bestela pribilejio bat litzake, ots, pamilia (?) osatzen degunok pamilaren muiñaren aurka ekitia bezelatsu da ta.

Geroa nola? Geroa orrela zergaitik? Barkatu oso argi ta garbi idazten ez badut Denak ez dute abillidade berdiña.

Baiñan, hemen eskubideeri eldu behar diegu. Eskubide hoiak eskuratzeko komenigarrien diren pausoan berri ez dugu jakingo, gaurko gazteak ez baidegu politika esperientzi bat izan. Ala ta guztiz ere, kontzientzi bat badugu. Geroan, ez limosnarik ez, pribilejiorik, eskubideak baizik.

Gogoan artu: zergatik? Galderari erantzuten badiogu, erantzuna arkituko degu.

Noiz? Orain bear du izan.

MIKEL UGALDE

ERRIA EGIKIZUN BAT DA

Munduan erri asko gara. Ez da aundia mundu au, baiña bai erri ezberdinez ornidua. Pozgarria da aberastasan ori ikustea. Gizon bakotzak bere erara ikusten dau begi-aurrean zabaltzen yakon mundua ta ikuskizun orren aurrean lenengo oin ta bero berba egiten asi zan. Izkuntza ez da ezpau eta miñaren mugimendura bat bakarrik. Gauz barrukoa da; munduaren aurrean gizonak sentidu dabena esatea.

Errian gizarte batzuk dira, baiña ez gizarteak bakarrik gizon ta lurra artuemon luzean sartutako arkarte batzuk. Mundu guztiko gizonak egin geinke gizarte bat, danok gizon geraldak; baiña ez erri bat, persona bat egin ezin geinken lez. Erri bakoitzak nortasun bat dauka. Munduaren aurrean pertsona lez jarri da. Izkuntza da erri bakoitzak munduagaz daukan alkarizketa. Orregatik, erri bat zapaltzea izadiaren kontra egiten dan astakeri izugarri bat da.

Izkuntza gizonak egin leikenik gauza sakonena da. Izkuntza baten izenean besteak azpiratzea, praktiknotasun baten aitzakian, gizonaren adimena ta sentimena ukatzea da.

Au gauza argia dala uste dot. Lastimaz, geienetan

burua ta anakak estomagura begira daroazen gizonen menpean gagoz.

Baiña sartu naiten arian zuzen-zueen. Badagoz gure errian euskalerrriaren berezitasuna ikusi ta berezitasun ori euren arrobide lez artzen dutenak; "gu euskaldunak gara, gu gara gizonak". Orrela antziñako Narziso'ren antzera geure arpegiari begira putzu-ertzean egonaz ito arriskuan gagoz.

Jokabide orren aurka gaur asko itzartu dira ta aurrerantza begira jarri. Izan be, erria eginkizun bat da. Atzera begira edo ezin egin barik bagagoz, gure erria atzean geldituko da.

Euskera barik ez dago euskalerririk. Euskalerrria izan zan toki bat eta abizen batzuk geldituko dira, baiña ez erri bat. Ez dogu munduari zer-emonik eukiko.

Euskaldun batzuk, nere ustez, ez dabe ondo aditu euskalerrriaren eginkizun au. Euskaldun sentimental ta atzeratu batzuen aurka gizarte barri bat sartu nairik ari dira, baiña ez bearbada, erria ezagutu ta berari erantzun bat ta aurrerabide bat emoten.

Gizartea egokitzen lan aundia daukagu benetan; baiñan guk eskeiñi bear dogun gizartea Euskalerrria da.

OTSONDOLO

Lapurreta ote?

Lengo egun batez billera berezi batean izana naiz. Itz gutxitan esango det zer berezitasun zuan eta ondoren gaiari elduko diot.

Gai eta alkar-izketa askatuak ziran billera orri giro berezia eman zien gatz eta piperra.

Bai, geuk nai genduan gaia eta nai genduan bezela erabilli bear genun, galderak eta erantzunak geure artean konpondu bear genitun, naiz eta zuzendari baten ardurapean izan.

Egia esan, era onetako billerai itzaldi askori baño kutsu geiago atera ditekete. Asko ikasten da.

Baiñan eldu dezaiodan gaiari, bat bakarrik aitatuko bai det. Lendabizi itzezin zuan neskatzak onela zion:

«Egun auetako batean, gure irakasle bat, egiteak onak edo txarrak diran esatean, onela mintzatu da:

El fin no justifica los medios, ots, lortu danak ez du lortzeko erabilli dan bidea zuzentzen, eta adibide au jarri zigun: batek aberats bati dirua lapurtzen badio beartsuari emateko gaizki egiten du, beartsuari emateak ez bai du lapurreta zuzentzen».

Irurogei gazte bagiñan eta iritzi asko bildu ziran.

Bat edo beste «propiedad privada» aotan artu eta aberatsen alde, besteak lapurrrarekin (?) akor zeuden.

Alkarizketa zoragarri bat sortu zan eta oso ondo egiña gañera, zuzendaria ere alakoa gendun da.

Ara azkenean zer erabaki zan:

Aberats bati dirua kentzea lapurreta ote? Bear bada, aberats orrek beartsuaren izerdiakin lortutako dirua izango du. Bakoitzari berea ematea ezta lapurreta, zuzentasuna baizik.

«Propiedad privada». Bakoitzak berea izateko eskubide du, baiñan ori baño aurreagoko eskubiderik badu gizonak. Bat «propiedad privada»ri esker lasai bizi dan bitartean, besteei gutxienez bear bezela bizi izateko eskubidea ukatzea ezta ez kristau bezela, eta ez gizon bezela jokatzeta.

Ai enel beartsuak ere badute beren «propiedad privada»: GOSEA... baiñan ori kenduko dion lapurrik ez.

Jaun batek aberastasanak baditu, badu aberastasan oien zati zaten gain eskubide, baiñan besteak gizartearen onerako erabilli bear ditu. Jaungoikoak ez bai gaitu beartsu eta aberats egin, baizik eta ludiko aberastasan guztiak gizon guztientzako berdin egiñak dira, naiz eta gaur oso gaizki banatuak egon (5-6'ko 1-3'ren artean). Au dezberdintasun izugarria da eta kristau erriaren lotsa, Amerika eta Europa'n bai'gera areenak.

Betoz bai, betoz «Populorum Progressio»ren antzeko eskutitzak, oien bear gera-ta. Guk orrelakoak irakurriaz ikasi nai degu, beste batzuek izparringiakin naikoa dute...

Lapurreta gaizi dago, baiñan beartsuari emateko aberatsari kentzea, lapurreta ote? Guk ezetz diogu.

Eta irakasle agurgarriok, adibideak aukeratzean kontu geiago eduki, eta kristau eta giza-legeak erakusterakoan eta areago.

ITZIAR BIKENDI

Beste edozein markakoa baiño
lru aldiz berriago ta gaurkoagoa

inter
radio **tv**

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Ordaintzeko erreztasun aundiak

riak, Xalbador urepeldarra eta Liza-so azpeitiarra gintuen, bi bertsolari on ta maitagarri. Gure koblarrien kantaldiak xarmantak eta denen gogokoak izan ziren eta yendea kontent zagon.

Gero plazan eta karriketan yendea bazabilen, gazteria umore onarekin eta zenbait zahar ere aski panparrotuak beren bozkarioa agertzen zutela. Antxitoneko trinketea eta erriko plazan naiko soñu ta dantz mutil ta neskatx gazte oiek ederki yosatatu zirelarik.

Elizondo'ko urriko feriak igaro dira, usok ere aspaldion goan ziren eta orai negu beltza datorkigu, baño kantu zahar batek dion bezala kanta dezagun:

Elurre melurre eztiere ire beldurre,
badiet etxean artoa ta egurre.
M. IZETA

BIZKAIA

GALDAKAO

ENE LANTEGITIK

Bai-dakizu, euskal irakurle, aspal-dian ainbat euskal aldizkari argitalduten dirala Euskalerria'n, batzuk aldizkari lez da beste batzuk izparringi antzera, baña, erderazkuak baño mamintsuago, bijotz geyago ta beraz kementsuago; auetariko bi Donosti'n argitalduten dan ZERUKO ARGIA'u ta Bizkaya'n argitalduten dan «Anaitasuna»dira, eztago esan biarrik, bijak euskera utsez idatzita. Lenengoku au, guztioak dakigun lez, asterokua dogu eta bi'garrena, «Anaitasuna» amobosterokua. Erosi ta irakurriten dozula ZERUKO ARGIA?, benetan poztutzen gara ori jakitiaz, da, andijagua izango litzake gure poztasuna, euskaldun guziak irakurten dabela ikusiko ba' genduke.

ZERUKO ARGIA asterokua irakurtiak, euskotar irakurlia, eztausku «Anaitasuna» amabosterokua irakurten galerazoten, ez orixel biartu baño euskera maite dogun guztioi ta batez bere bizkaitar euskaldunoi, Bizkai'ko euskalkian uleror da kementsu idatzita dagolako.

Euskotarra, goraidu daiguzan geure izparringiak, tamalez gitxi baño ezdira-ta.

ERIJOTZA

Igaro dogun Urrilla'n 24'gn. eruan dauskube betiko gurartetik, Yuguero eta Gorostitza'tar Erramone, Bilbao'

tar Maren'en emazte argia, irurogei ta amalau urtedun dala. Goian Bego emakume zintza, ta, laguntzen dau-tsegu atsekabian beren sendikide guztijai.

JAIOTZA

Urrilla'n 31'gn. izan eben alaba eder bat, ezkon barritako lenengo ernaria edo frutua, Gerezuriaga'tar Miren da Uribarri'tar Jon senar-emazte auzokidiak. Ia alaba eder euskaltzale bat asiteko osasuna dozuben Jon da Miren adixkidiak.

OSTIKOKETA

Aurtengo ostikoketa saioan, txarto ibilli da gure erriko «Galdakano» ta, ori dala bide, arpegi illun da urduri ikusiten izan doguz erriko ostikoketa zaliak; baña, Urrilla'n azkenengo igandian, 29'gn. irabazi egin eutsen iru ta bapez gaitik Bilbao'ko Deusto tarrai ta, aztu egin dake pixkat asarre ori. Tira-ba, geu be poztutzen gara irabazten asite orregaz, ze, aspertuta egon gera arpegi lu-ziak errikan ikusiten, ostikolari zalien artian, erriak eukin litzakenik jazokun kaltegarriena ba'litzaken lez ostikoketan txarto ibillitia «gure» ostikolariak.

Ia ba ostikolari gaztiakl, bizkor jokauten dozuben aurrerantzian, baten bat ill etzakun tamalaz errian.

BASA-JAUN

IXURTZA

Chillen urte askotan moja egon da gero il da IXurtzako alaba bat: Sor Josepa Alzola Lizundia, Tontorrien jaiyue 1.878'garren urtien.

Madrilleko Adoratrixetan artu eban moja-jantziye. Alcala de Henares-en egon zan gero. Zaragozan egin ebazan azkenengo botuek, 1920'n.

Chillera juen zan andik urte be-tera, eta an egon da ainbeste urte-tan, barriro ona etorri barik, Valparaíso eta Limache errietako kometuetan.

JUEN DAN UDAN ILL DE

Lau neba-arreba bizi dira: Abadiño-ko Goxentzian Bixenta, zarrena; Durengoko San Frantziskun Sor Eustajia; Brasillen Hermenejillo Maristie, eta IXurtzan gaztiena, Bittori, Satur Elejabarrietagaz eskondute. Gerra aurrien ill jakon Manuel anaiya nausiye; eta gerratian bertan Sor Jauna, Durengoko bonbardeuek Santa Spisanan arrapau te Basurtun. Gerrate ostien il die beste neba arreba bi: Sor Bernardina, Durengoko San Frantziskun, eta Satur Tontorrien oin iru urte dala.

Ainbeste urtietan Jaungoikuegaitik bierrien ibilli dan Sor Josepa Alzola Adoratzixekueri, Berak emon deituzela betiko bakie ta atsedena Zeruen.

GAN

ZENBAT BURU AINBAT ABURU

Begoña Arregi'ri enpleatu batek

Orainnik denpora gutxi, itzaldi bat entzuten egon nitzan. «Euskal-Erriya gaur», gaia. Izlariyak, gaztea bera, esan zun, euskeraz irakurtzen eta idazten ez dakiyan euskalduna, analfabetoa dela.

Ni, Basarri'k erabiltzen duan euskeran enaiz analfabetoa, irakurtzen beintzat, ondotox aitzten det berak esan nai duana ere. Beste idazle as-koren euskeran bai, analfabetoa naiz, ezdet tutik ere uletzen.

Alegintzen naiz ikasten, eta ortarako zer oberik Zeruko Argia irakur-tzea baño? jzenbat euskera erabesteko!

Baño ez naiz ausartu idaztera gai orregatik. Nabarbenkeri bat, barru barruan min eman didan nabarbenkeri bati erantzuna ematearren ausartu naiz. Min gehiago eman dit Zeruko Argia izan dalako nabarbenkeriaren eramalle.

Il ontako 22'an argitaratutako Zeruko Argia'k, Begoña Arregi'ren «En-pleatuak» idazkaia ekarri zun.

ezurti, menperazale, moskitoak añako kopet estua, langillearen etsai garratzenak gera, berak dionez, enpleatuak. Eskerrikasko.

Enpleatu artean edo langille artean bizi zera zeu Begoñatxo? Ez aldi-tuzu ezagutzen bere alboko langillearen eskubideak zaitzearren, lan, alo-gera, eta bere errian bizi izatea galdu duten enpleaturik? Zenbat langille ezagutzen dituzu ori bera egin dutenak enpleatuagatik?

Gaur egunean, agerian edo azpitik, arrikku aundiarekin langillehen alde dabilzan enpleaturik ez aldituzu ezagutzen? Zatoz nerekin nik esango dizu-dan leku batera...

Ta ez aldituzu ezagutzen langille... ¡geldi lumatxo!
Otz, urrun beren bizitza egiten duten enpleatuak dirala? Zer egiten dute tamalez, egunetik larogei ta emeretzi langillek?

Enpleatuak ezgera besteak baño okerrago edo zuzenago, onago edo txarrago. Topiri guztietan agertzen dira ale ezin egosiak, eta ez albokoak eiaso. Behar bezelako adixkidetasunari, alkartasunari, ez det uste Begoña Arregi'k bultzada aundirik aurreruntz egin dionik, bere idaztiarekin.

INTXIRIBITAR DUNIXI

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Choquetia

Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

Amuebladora

1927-1967

COMERCIAL HISPANIA

«URTEBURUKO SAL-NEURRI BEREZIAK»

		LEN	ORAIN
LÓ-GELAK	— Bikaiñetik gorakoak ...	10.000 peza	6.980 peza
	— Bikaiñetakoak ...	12.000	9.990
	— Goi-maillakoak ...	27.450	22.435
IRUKOITZAK	— Bikaiñetik gorakoak ...	4.750	3.785
	— Bikaiñetakoak ...	11.800	8.890
	— Goi-maillakoak ...	26.500	22.320
SOFA-OGEAK	— Bikaiñetik gorakoak ...	3.890	2.100
	— Bikaiñetakoak ...	9.100	6.560
ERREDIZ-OGE	— Oso egokia ...	2.475	1.980
(oge bat)			
ERREDIZ-OGE	— Bikaiñetakoak ...	11.400	9.620
(bi oge)			

GAÑERA, 50 ERATAKO EGON-LEKU TA IRUKOITZ SANEURRI
MERKEAGOTAN. MAILLA TA PREZIO GUZIETAKOAK.

URTEBURUKO ZOZKETA NAGUSIA



(50.000 peza zozketan; datorren Aben-duko 31'garrenean, eskribau aurrean zotz egiteko).

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

BIDASOA ALDEAN: DONOSTIA'N ORIA ALDEAN:
San Marcial, 12-IRUN Moraza, 3 ta 14 Eibarrena, 4
VILLABONA - Cizurquil

GIPIZKOA OSOAK ENTZUN BEZA!

Atozte ikustera.—Joan-etorria bi'personentzako utsean, duan, gure kontura.

CAJA LABORAL POPULAR

(LAN KUTXA ERRIKOIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Ourrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI

PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi	Oñati	Bergara	Bilbo
Aretxabaleta	Ormaiztegi	Altsasua	Legazpia
Elorrio	Beasain	Eibar	Irun
Barakaldo	Gernika	Tolosa	Durango
Ondarroa	Zumarraga	Pasai San Pedro	Amorebieta
Andoain	Elgoibar	Errederi	Azpeitia
Plazentzi-Soraluze	Markina	Gazteiz	Ernani



Nork KUKURRUKUM!!!

Ollarrak

ollotegian?

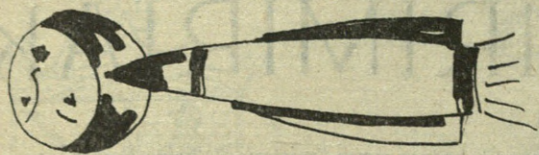
...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Landola-erramintak. Lan-tresna guzietarikoak. Galtzairu kalibratuak. Leunketa gaiak.

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrezcruz, 14
Urrutizkiña 71.000



RUSOEN BENUS LV'g

Rusoen lortze arrigarri honen berria egunkari danak eman badigute ere, ezin orrialde hontan, aitatu gabe utzi noski.

Lenengo aldiz, gizonak ezpaziora bialdutako tramankulo bat, eguzki sistemaren beste planeta batean ezarri da. 1967'ean, urriak 18 zitala gertatu da.

Mosku'tik jakin degu Benus planetaren eguratsa igaro ondoan zolu trinkoa ikutu duala, eta phisika eta kimikaren aldetik ango giroaren berri ere eman digu. Hona zeatzki, ekintza ikusgarri horren bidez ikasi ditugun xehetasunak:

—Benus'en eguratsa guria bañon 15 bider presio aundia-gokoa da. Atmosphera bat goi goian 15 lurrean. (Ori dala, nunbait, 90 minutu igaro dira eguratsaren lodia zearkatzen)

—Eguratsaren otz-beroa, 43 g. goian 260 bean. (Azkeneko neurri hau zolutik bertan. Zoluan bertan 460 g. omen da).

—Benus'en uizea gas-karbonikoa da, 98 euneko beintzat. Oxigenoa 1'5 euneko, ta goigoian hidrogenoaren aztarnak. Azogea ez arkitzeak tarte oso estua uzten digu, guk ezagutzen ditugun bizidunen antzekorik gaur edo biar arkitzeko.

Goresmenak zor diegu rusiko zientzi ta tekniku gizoneri. Izan ere ez da txantxetako gauza 350 milloi kilometruko txangoa egin da gero, gure Lurretik 70 milloi kilometro-ra egonik eta giro ezberdin hoietan, aparatu bidez jaso ta zeatzasun hoiek argiro bialtzea.

Nolanai ere errusiko teknikoak jauzte aundia egin dute, ezpairik gabe, elektronika alorrean.



LAÑOIA KENDU

Eguzki beroa edo euri gozoa gure eskutan?

Orenbeste ez bada ere, beintzat lañoia aldendu eta eguraldi garbia lortzen egiten dira saio emankorrek.

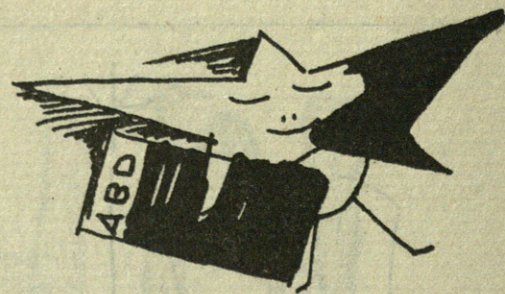
Abloiak, lurreraterakoan, etsalrik gaiztoena lañoia, lanbroa oi dute, eta bera garaitzeko alegin biziak egiten dira baztarretan.

Bi salo mota egiten dira, bata lanbroaren otz-beroa O g C'tik gora dagoenean eta bestea ortik bera gertatzean. Paris'ko abioportuan, ba dira urte batzuk lan ontan jardutzen dutela eta hona R. Serpoley jaunak arazo honi buruz esaten diguna:

Otz-beroa Og C'tik gora danean, turburreaktorrek, zartzat baztatuak utzitakoak, eta lurrean ipiñiak jakina, plsten bi alderditik aize beroa botatzen dute, aizearen noruntzkoa kontuan eukirik. Turborreaktora bakarrak garbitzen omen ditu 150 m'tik 200 m'ra lanbroaren ur tantotxoak lurrinduz.

Og C'tik gora dagoanean berriz, leku berezietan ipintzen da propano lxurgia ontzitan eta aize bultzada batez, auts itxuran aizean zabaltzen. Modu hontan lanbru tantoak lurrera erortzen dira eta eguratsa asko garbitzen da. 5 minututik 20'ra bear omen dira garbitasuna lortzeko.

Teknika auk aurrera eramatea oso bearrezkoa dirudi, pentsa besterik ez dago zenbaterafioa kalteak sortzen diran, eta ezbear gaiztoak alde batera utzita, Madrilén ezin lurra artu onenian eta Sevillara edo Valenzira juan bearean arkitzen diranean.



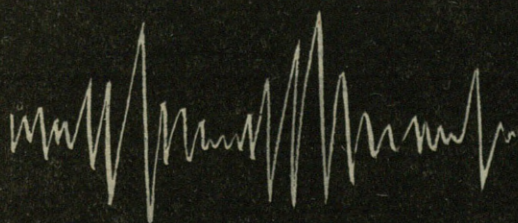
IZARKUMEAK

Izar gorriak, astronomoak diotenez, izar jalo berriak dira edo beintzat izar gazteak. Nebulosaz inguratuak agertzen zaizkigu eta uste danez nebulosa hoién barruan umotzen dira planetak. Astronomoak esaten dute izar gorri hoiek ikastea gure Mundu onen asiera argitan lplntzea dala.

Zeru illunean, urrunan urrunere begiratzen badegu, konta eziñ ala izar agertzen zaizkigu eta ori ala izanik multzo izugarri ortan «eguzkirik» ez izatea, ezin pentsa litekenez dirudi, hau da eguzkiak bezela bere inguruan planetak biraka dituna. Planeta hauen mamitza ez litzake, teoriar beintzat, gauza arrigarria izango, izan ere izar gorriak nebulosaren loditzetik sortzen badira, nebulosa hori, erabat bere barru-erdia biltzen ezpada eta barru-erdi horren iguruan biraka jartzen bada... horra planetak.

Izar gorri hoién billaketari asiera eman zaio filma berezi batzuk, onda infra-gorrien aztarnak jaso zezaken filmak teknikak lortu zuanean. YERKES oserbatorioko Hetzler izeneko phisikalaria izan da lenengo aldiz billaketa hauek egin zituna. Zeru zati bat aukeratu eta bi argazki atera zitun. Bata 8.500 agstron zitun ondak markatua, bestea 5.500 zituna. Azkeneko hau gizonaren begiak ikusi litzaken ondak dira, besteak infra-gorriak.

Bi filma oiek parean ezarririk argi ta garbi azaldu ziran izar gorriak. 8.500 agstron zituan ondak argi biziz aurkestu ziran. Izar gorri haueri izar otzak darizkiete. Beren otz-beroa 700g'koa da. Izar beroak, gutxienez 30.000 g. badutenezkero ez da arritzekoa.



ZIENZIA TANTOKA



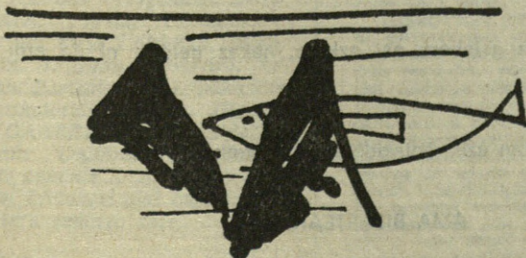
LURRAREN ZAURI-ATZA

Ba da eun urte, itsaso aundi azpiko mendi-kateren berria zabaldu zala. Atlan itsasoaren azpian, egundoko mendi-katea eraikitzen da. 40.000 km. luzez eta bata beste, 4.000 km. zabalean.

1954 g. urtean, j.-p. Rothe jaunak azaldu zuen mendi errenkada horren garrantzia. Ur azpiko lur ikarak, ain zuen, mendi-kate horren bizkar ezurrean arkitzen dira. Gure Lur ontan, Lur legorrean batezere, eboluzioan agertzen diran lurralde azpiak ba dute gizonarentzat besteak ez duten zer ikusia. Ez da bada arritzekoa geroztik millaka ta millaka bider ur azpia neurtu eta arakatua izan dala.

Sonda modernuak neurri errez ta zuzenak ematen dituzte eta neurri hauen bidez beste ustegabeko zerbait agrian ipiñi digute, alegia aitaturako mendi errenkada horren bizkar ezur hori, bere luzean zauri izugarri bat lez, irikia agertzen dala. Inglesak ipiñi diote izen berezi bat ere: RIFT deitzen diote.

Diralako «rift» hoiek, topographiaren aldetik arrigarriak badira, beste alderdi batetik ere ba dute garrantzia. Zalantzarik gabe, lur mugitze sismikoak sortuak bai dira. Gaurko teknikak ba daki lur ikaren epizentroa nun gertatzen dan (amar bat kilometru gora bera), eta garbilo era-kusten duanez, zauri-atz orren azpian, arkitzen da. Mendi zauri oiek, 75 milloi edo 100 milloi urte dituzte geienaz. (Gazteak esan bearko, Lur zar onek bai omen ditu 5.000 milloi urte).



SURVEYOR-5

Amerikanoak illargira bialti duten tramakulu onek izan du zeregiñ berezia, aurretik ziran bere lau anaiak etzutena. Hau da, illargiaren solu-azala mineralogi aldetik zer ote zan jakitea. Dalako Surveyor honek egin du beraz bere saioa eta esan digu Lurrean basaltua deritzaiozun arroka aztertu duala, bera iritxi dan lekuan beintzat.

Bañan zer asmaketa bidez, illargian, esku antolaketa-rik gabe, reaktibu ta beste kimika gai batere gabe, egin diteke analisa hori? Albert Dukrok'en artikulo betean ikasi ditut emen datozen xehetasunak.

Lurrean erabiltzen diran asma bideak ezin ta amerikanoak analisa automatiku bat moldatu dute. Surveyor-5'ak bere barruan Kurium-242 karga bat eraman du. Kurium-242 hau radio-elementu da, ta 162 eguneko bizia dauka. Elementu honek radiazio «alpha» botatzen du eta gizakume bakoitzak beatzetan daraman marka berezia bezelaxe, kimika elementu bakoitzak ba du radiazio horrek eragina, bere joka modu apartekoa. Atomoak duan gunaren protonak, radiazioaren indarrak beartuta, jauzi egiten dira, bat edo beste beintzat, eta gorputz bakoitzarena energi jakin batekin. Energi hau neurtuta ateratzen dute zein elementu daukagun aurrean. Metodu honen bidez aztertu ditezke 4'tik 19'ra bitartean arkitzen diran Kimi-elementoak, otz, mineralogi aldetik interesgarri zaizkigun gorputz guziak.

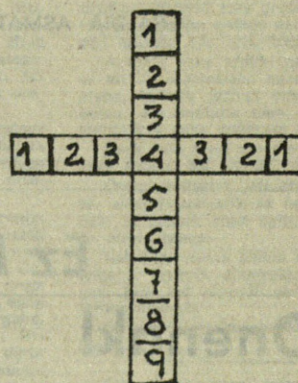
Honoko esperientzi hau izan da lenengo aldiz, beste mundu bateko solu-gaia, zalantzarik gabe, eta bertan egin-dako analisa'ren bidez aztertu duana.



JOLASBIDEA

Markesa zahar bat, bere bitxiak nork lapurtuko zion susmoz beterik bizi zan. Ma zuen bitxi hoién artean gurutze bat 15 perlekin osatua. (Hemen aldamenen arkituko denu, irakurle, gurutze horren marrazkia).

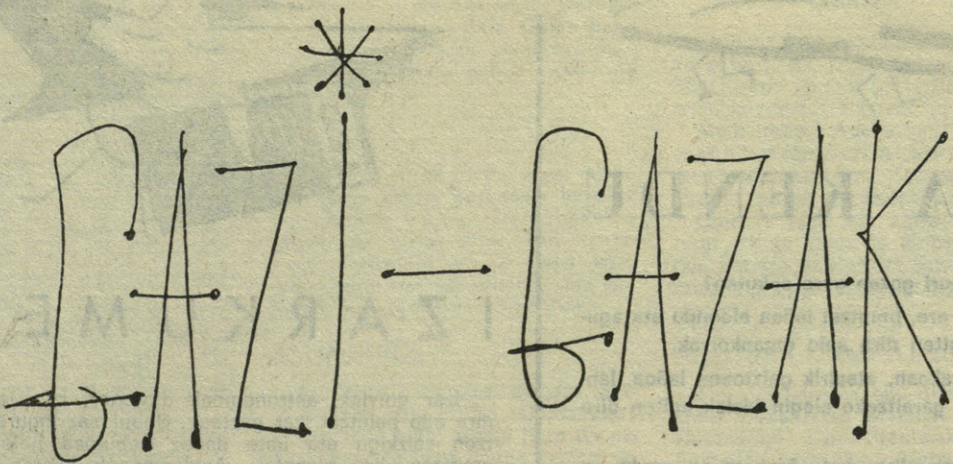
Behin batean, bitxilariagana heraman behar izan zuen konponketaren bat egitera, eta uste gaiztoak eragin da,



honela dio bitxilariari: Kontu gero neri perlik lapurtul Begira ondo, goiko iru adarretatik usita, beheko adarrera 9 perla kontaktzen dira. Kontu bada.

Bitxilariak 2 perla ostu zizkion eta markesa gajua etzan konturatu. Nola moldatu zan bitxilari lapurtia?

(Irakurle maitea, nun da "ematen" aitoritzen badezu eta jakin miñez gelditzen bazera, deito J. M. Z'ri 13834 telefonora).



Txoperra etxekandeari itxaroten dago bere belbillakin etxarean.

Andik igaro dan adiskide batek galde:

—Zer egiten dok emen?

—Gure etxekandre sorginari itxaroten nayagok, bere lagun batzen etxera eruateko, an brixkan egin bear dauka-ta.

Ori esaten egoan une artan bertan urten zan atsoa, ta entzun egin eban burtzaniak esan ebana.

Urrengo egunean salatu eutsen etxeko nagusiari, burtzaniaren ausardia.

—Neuk erakutsiko dautsot orreri bear dan lotsea gordetzen, etxekandeari —esan eban nagusiak asarrekor—. ¡Ointxe berton ganera! Esaiozu etorri daitela, neure despatxura!

Yoan zan burtzani dardakadan. Nagusiak esan eutsen:

—Exeri zaite or Braulio.

Eta arasa batetik Borgoña'ko ardaurik onena atareaz esan:

—¡Bapo Braulio! Ni enintzan ausartuko ainbeste esaten, baiña egi galanta bota eutsozun gure atso arraio orri. Egiñen ori ospatzeko edan daiguzan dangada ba-

tzuk. ¡Areik asmau eben asma-tzeko erromeria!

Bitartean etxekandrea itxaroten egoan, txoperra buru-makur noiz azalduko ete zan, luze eretxia. Otsein ori nagusiak garbitu egin ete eban-edo ikusteko, kezkatu urreratu zan despatxuko atera, ta ixil-mixil, erdizka iriki.

Nagusi ta burtzain, euren edontziak yasoaz kantari ikusi ebazan:

Kanta oneri eragoioen:

Atso zarra bibolin
Ire onak egin din;
Ortzak ere jua zaizkin
Deabru zarra dirudin.
Eta ia, ia, ia,
Atso zarraren pantasia,
Artzen bajonat illintxia
Erreko donat ipurdia.

Bi emakume adiskidek alkar topo egin eben kalean. Iru urte inguru ziran alkar ikusi ez zirala ta... ba euken alkarri zer kontau!

Bapatean diño batak:

—Aizan Pelisa: ¡Eztiñoztan ezer, alako ire maitasun andi aretzaz! Eure Paco kutunatzaz!

—¡Ezeiztan aitatu be egin!

—Zer ba? Asarratu egin al ziñien?

—Bai zera. Urte bi donaz ezkondu giñala.

Mutikotxua antxe ebillan kaleko atean tirriña yo guran eta bertara eldu eziñik. Txikitxoa bai zan, ta tirriña goitxo egoan.

Ori ikusirik yaun batek dirautso:

Itxaik apur bat mutiko; neuk ots-egingo yuat ire orde.

Yo ebanean, mutikotxuak dirautso:

Eskerrekasko; baiña orain alde daigun azkar emetik, zartadaren bat emon eztaiguen.

Bi ola andiko buruzagien alkarizketa dozu au:

—Bai al dozu zuk, zeure landolan anderaño idazkaririk?

—¡Ooba ez! Oona ganera! ¡Trebea! Sei izkuntz dakiazana. Ta zuk?

—Nik sei daukodaz, baiña bako-txak bere izkuntza besterik ezta-kie.

ABELETXE

IZKIRIMIRIAK

Gure zenbait mendik badute euren "misterioa", baiña kostako da egun artako Aizkorri'ko "mixterioari" ur ematekorik beste bat topatzea. Bazeuden neure bi ezagun Aizkorri gainean eta bestekaldetik igota, Zegama aldetik, an batzen zaizkie bi emakume ximel-ximel, baiña bai oraindik pixkor eta ttente, bai "arranok ezpaituk", izerdi ta arnaseturen azterrenik ere gabe. Oi diran agur eta elkarren berri eman ondoren, bi emakumeok goi artako ermintatxora sartu ziran, promesa baten truk errosario santua errezatzera. Gure bi lagunok ere, kristau txintxoak ziranez, "Goazenak geu be" elkarri egiñez, abiatu ziran emakumeen ondotik. Ganorez eta tajuz ekin zioten errosario errezatzeari. Bi lenengo misterioak batere "nobedaderik" gabe igaro ziran, baiña irugarrenari onelaxe lotzen zaio errezatzaillea... "Irugarren "mixterioa"... "IXPIRITU SANTUA EUSKALERRIRA ETO. RRI ZANEKOA"... "Aita gurea zeruetan zaudena..."

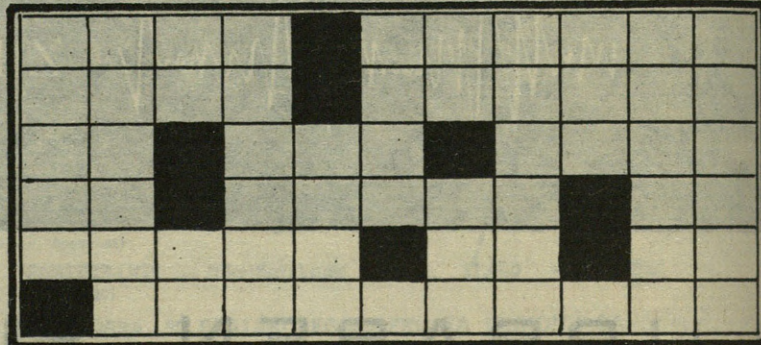
AIEK BAI EUSKALTZALE JATORRAK!

Aizkorriko kontagai batez asi geran ezkerro, bertako beste batez amaitu dezagun. Bein "Mundau"tar batzuk txango edo eskurzio bat egin zuten Aizkorri'ra. Itzuli ziranean, aldatu ta aparti pasadea egin ondoren, an bildu ziran denok, edo geienok beintzat, trabenan ("Mundrau"tarrok oso elkar-maitiak bait-gera) egun artako "aundikerixak" elkarri, ta entzun nai zien guziera kontatzeko. Ango kontatu bearr! Izan ere udazkeneko egoaize-egun garbi orietako bat egokitu zitzaie n eta sekulako "bistia" omen zegoen egun artan. Donostia ere garbi-garbi ikusten omen zan... An, baztertxo batean, bazegoen "Mundrau"tar "Mundrau"tar orietako bat, oraingo esaeraz "Kafé, Kafé" zan orietako bat. Bere kafetxoa txurustaka dastatuaz, bere kopatxoa "aurrekaldetxuen" eta purua orduantxe "ixotu" (piztu) berri, ez zeukan ba gure gizonak egun artan Aizkorri'n izan bearrrik "euforiko" ta "pletoriko" ta erderazko "iko"z adirazten dan egokeran bere burua sentitzeko eta esaten die Aizkorri-zaleeri... "Ba zueik gur-ozuena (gure dozuena) esango zue baiña nik auxe esaten juat: "Aizkorri'ttik" Donostia agiri bazuan, Donostia'tik "Aizkorri" be "agirixen" egongo zuan, eta nik "iualien", Aizkorri'ttik Donostia'ra begira egotia baiña Donostia'tik "Aizkorri'ra" begira egotia "gurau" (gurago) ...!

TXOMIN

Erakur billa...

LE.



MU	I	KI	TI	E
DIS	BE	TAN	RA	DE
NA	TA		ZO	E
RR	A	A	TA	UN
SUN	SU	KO	ZIK	RA

ZALDI

JAUZKA

Antzetitz



Berandu etxera nintzan, ta...

ARAGI, LUKAIKA ETA
ODOLKI ONAK JAN
NAI BA DITUZU EROSI
ORMAITZEGIKO

MURUA 'TAR

PAULO 'REN ARAGITEGIAN

ONDO BADABILL
Otsein DA



Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez imaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

A) 2 49 26 4 24 43 15 7

Pistitzar, iraun-suge.

B) 1 54 14

Ziñezko, benetako.

D) 19 12 37 3 8 13

Arakatzen, ikusketan.

E) 36 10 21 17 34 55 42 27 29 28 31

Axatxeko, aizkatzeko.

F) 51 52 53 22 25

Joan-etirle, idazketari.

G) 50 20 23 46 47 30

Oiu, karraxi.

H) 51 44 41 40 5 51

Ozta-ozta, poliki poliki

I) 9 33 6 16 45 32

Bepuru, begi gain.

J) 39 38 56 35 18

Lenbizi, aurrena.

AGERPENAK

ESAKUN BILLA...

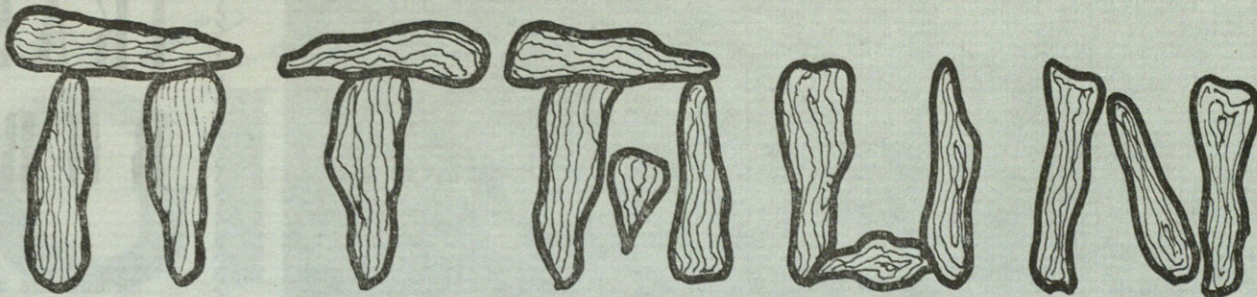
«Bein okerbidean gainbera asi ezkerro, nekez gelditu oi da erdi-bidean».

ZALDI JAUZKA:

Maitasun arazoetan ezik, adiskidetasuna iraunkorra beti.

ANTZETITZ:

AMA BITARTEAN, ZAI.



Alkatearekin alkar-izketa

IRAKASKINTZA, ERRI-ERAKETA ta UDAL-ETXE TA ERRITARREN ARTU-EMANAK

Gaur egun, gure Ataun'go erri onek, arazo garrantzitsua itsasobaten itxura duala esan bear. Eta, norekin ondoena itzegin arazo oetzaz, alkatearekin ez bada?

Esan det arazo ugari dirala; bai, asi ikaskintza, argi-ndar, urbanizazio, S. Martin'go frontoia (ai antzinaiko proiektu), eskolako banaketa aldrebesa (erriko maiu ta mals-trak dozena-erdi bat laguntxo; monjetan gañezka ta akaso bear dan ainbat edo profesore gabe) t. a. ...

Alkate Jauna:

IRAKASKINTZA

—Lenen arazo zer ipintzen dezu danen artean?

—Ikaskintza. Ataun'go bost bizi laguntzatik bat ikaskintz garaian dago; gutxi gora bera bosteun ume ikas-arazoa daukatenak.

Erriko Zaindariaren jaialdi-argitaraua

Azaroak 10, osteguna. — Arratsaldeko 3'tan, kanpai, susko ziri, jai-poi-bona ta umetxoan alaitasunak asiera emango die jaialdiari. 7½'tan Eleiz nagusian, Agur Erregina abestual. 8½'tan, "Berbis'ekin" kalejira. 10-11'ean, dantzakizunak.

Azaroak 11, Zaindari Egun. — 7½'tan, erriko Txistularien esna-deia. 9'tan, kalejira. 10'30.—Meza Nagusia. 11'30. — Gaztetxo pelotarien Txapelketa. Ondorenean Margolanaren esposizioa irrikiko da Udal-etxeke gela aundian. 12'tan. — XALBADOR ta UZTAPIDE, bertsolariak. — 1'ean. — Errestaldi eder bat. Arratsaldeko 5'tan. — Ari apustua. Ondorenean bertsolariak. 6½-7½'ean, dantzakizunak.

Azaroak 12, igandea. — Goizeko 7½'tan. Esna deia txistulariak. Goizeko 8½'tan. Xexen sokamuturra, orkestinarekin. 12'tan. LAZKAO'ko EGUZKI, eleiz-arkupean. Arratsaldean 6-11½'ra. Dantzakizunak.

Azaroak 13, astelena. — 7½'tan. Txistulariak. 8½'tan. Xexen sokamuturra. 11½'tan. Gazteen Lasterketa saioa, San Martin saria jasoz. 12'tan. Gaztetxoan lenengo abeslari-keta. Epai-maiak neurtua, Arrats. 4'tan. Umeen jolasak. 6'tan. Umetxoan kale zeurketa, jai bukatuaz. 7'tan. Ume-margolarien esposizioa sari banaketa. Ondoren, 11½'ra. Dantzakizunak.

JAKINTZA ASTEA (13'tik 19'ra) (eskuko programa irakurri)

Azaroak 18, larunbata. — Eleiz-arkupean.

EUSKAL ABESTI JAI ALDIA: Idoia, Telleria, txistularia. Urre-txindorrak, Bergara-ko abeslariak. Lertxundi. Ze-laia, soñujolea. "Gazte-berri", zortzikotea.

Azaroak 19, igandea: ERRI JAIA: 7½'tan Txistulariak. 10'tan. Oria Triki-tixa, kalejira. 11½'tan. Soka-tira. 12'tan. Bertsolariak; Lopategi ta Lazkauri Arrats. 4½'tan. UZABERRI dantza talde bi-kaña. Ondoren bertsolariak eta azkenik... aurtengo Eus-kal Erromeri alai batekin bu-kaera emango zaie.

—Zer gertatzen da? lekuri ez? erakusle txarrak?

—Lekua bada, naiz batzu batzuak egokiak ez izan; erakusleak txarrak diranik ezin degu esan.

—Zer da orduan? Ikaskintza ondo eratu ez degola gure errian?

—Ikastoki bakoitzean arkitzen dira edade guztietako umeak. Au onela danok ikusi bear degu era ortan ez degola erakusterik.

Begira zer irakurtzen nuen orain egun gutxi periodiko batean lenengo ikaskintza galean: «no podemos descansar ni un instante en esta batalla de culturizar España. Y habrá de acudir primero a lo más grave del problema: la escuela primaria. Faltan escuelas en número que asombra, tenemos en España un extraordinario déficit de escolarización. Nada menos que el 15 por 100 de los niños y niñas entre los 6 y 14 años no tienen puesto para aprender. Unos 700.000 sin escolarizar! Parece increíble. Y con éste van apareciendo otros problemas, como es el de la tercera parte de los niños españoles reciben una educación muy poco eficaz, ya que se imparte la primera enseñanza en escuelas unitarias donde un solo y meritorio maestro atiende a niños de todas las edades».

Eta gure errian au da gertatzen dana ikas-toki golenetan erakusle bat daukagu ikas-edade guztiko umeak erakusten. Nere iritizan ogelarren gizaldian erakusleak era ortan lana eratzea, berdina izango litzake baserritar bati esatea bere lurralde zelat eta zabalak atxurakin lantzeko. Gaurko egunean lan ori egiteko tresna badira, berakin lana askar, egoki, neke-gabe eta merke egiten da; baita ere badakigu gaurko egunean ikas-toki ondo eratuak, bertan arkitzen diran jakintzeurri berdina dutenak. Ikusten da zer alderdi dagon, bañan pisakabat aztertu deza-gun.

Ikas-edade guztiko umeak daukaten ikas-toki batek daukan alderdi-txarra da: ikasleen jakintzeurri ezberdina. Erakusleak ezin del-ke ikasle danai batera erakutsi, zatitu bearra dauka, 3, 4, ... malla jarri-bearra. Zer arazo dakazki era onek?

Ikasleak ez dutela ikas-orduak aprobetxa-tzen, ortik sortzen dira «klase partikularak» deritzonak, ta nere iritizan oso gaizki dau-denak, edade oietako umeentzat, zergatik jo-lasa ta askatasuna eskola beziñ bearezkoak dutelako. Ikasleak gutxi gertutuak, atzeratuak gelditzen dira, nola ba era ortan? Ezin lite-kena, naiz ta erakusle egokienetako; errez-tasun pixkabat eta saiatazen edo saiatauziten diranak poliki gertutzen dira (oek ere ez ikas-toki egokian gertutuko ziran ainbat gu-txiago ere) eta beste gañetikoa...

Gurasoak beren umeak erbes-erria bial-du bear zerbait ikasi naiean. Erriko ikasleak erbes-errietako ikasle-txarra joaten diran-nean, zailtasun aundirik arkitzen dituzte, erri-tik ondo gertatuak irten ez dutelako.

Erakusleak ezin leike gogo aundirik artu era ontako ikas-tokietan erakusteko, zergatik naiz ta borondate aundia izan ikusten dute euren lanak frutu gutxi ematen dutela, ta zer gertatzen da? Erakusleak arazol aundiak ikastoki egokietara joaten dirala (udazken ontan bost erakusle aldatu dira gu-re errian).

Ta askenik esango nuke ikasleak era on-tako ikas-tokietan nazka artzen diola ikas-galari, eta umeetatik sortzen baldin bada ori, gero zaila izango da aldatzea. Gaurko egunean ikasten ez baldin bada, umeak biar-ko egunerako gertutzen ez baldin bada, zer bizi-bide artu? Nun lantokia billatu? gaurko ta biar-ko gizean nola bizi?

—Zer bide edo era damazki Udal-etxeak arazo lenen onli buruz?

UDAL-ETXEONEN BIDEA

—Udal-etxeak arazo onli buruz bide bat bakarria ikusten du: batutzea. Nola erantzun arazo onli? Lenen gurasoak jabetu bear dira arazo onetaz, ez det ondo esan, guraso gelenak arkitu dute arazo au, beren seme alabekin, bañan soluzionatu dute edo solu-zionatzen salatu dira partikularik; esango de-zute zer egin bear degu bada erriko ikastoki egokirik ez baldin badugu, erbest-erria joan bearrean beraren billa.

Nere iritizan ez da ori egin bear deguna, ez dezute uste gure errian 14 urte bitarteko umetxoak ikaskintzarik emateko biderik jar-terik dagonik? Nik baletz esango nuke. Or-retarako guraso, elkarteak, erriaren laguntza eskatzen det, guztion iritzia ta benetakoa arazo oneri buruz.

Zergatik zuten iritzia? Gi gauza-gatik: ba-ta, gurasoak zuek zeratela lenengo eran-tzukidunek zuen seme-alabekin, zuen gain dago seme-alaba on eziketa; ikaskintza da-nok dakizuten bezela izan bear du zuek etxean ematen ari zeratan eziketa orren osa-garri, orduan zuek lan ori osatzeko ardura artea beartuak zaudete, errian daukagu arazo onli erantzuteko orregatik zuen iritzia be-arezkoa da soluzio egokia emate arren; bi-garren, Udal-etxeak ez du nal bere gain artu ain garrantzi aundiko arazo onen soluzioa, naiz uste onez izan, gizonak geranez erabaki okerra eman dezakegu.

Zergatik batu? Erri ikasle guztiek ikaste-

txe batera bilduta ikastetxe ortako ikas-toki bakoitzean izango lirateke ikasleak jakintze neurri berdinxamarrekoak edukiko giñuzke.

Gure errian zailtasuna izan ditekela ikasle guztiak ikastetxe batera biltzera, erria zaba-lia dalako.

Orregatik ondo aztertu bearezko arazoa da ori; bañan begira, esate baterako, Donos-tian eta beste erri askotan umetxoak nola joaten dira ikaste-etxetara.

Arazo lenen au orrela izanik eta berari erabaki egokia emateko Udal-etxeak ikusten duan erarik onenetakoa da, erri-eraketa edo urbanizazioko planean zuzentzea.

Azkenik galdera bat erriko gurasoak. Ara-zo au onela izanik zer da egokiena, ikaskin-tza dagon bezela utzi, etxeko atarian bere ondoren txar guztia izan kontzientzi gain, edo, ta sacrificio pixkabat gelago ezarrita danok ikastoki egokiagoak jartze errian, gu-re seme-alaben ondorean begiratuta.

ERRI-ERAKETA

—Beste gauz garrantzitsua: «Urbanizazio-plana», nolatan dijoa, nolatan da arki-tzen?

—Erri eraketa edo urbanizazioko plana oso nekez dijoa. Orain zapi lillabete lanketa au erriko elkarteetako erantzukidunen gain utzi zan. Beren eginkizuna konfrentzi bat-zuen bidez erriari argitarazi zertan erri era-keta.

Erri eraketa lenengo zatia auxe zan, erria jabetu lanketa onezaz. Zati au oso motel irten da. Zeln da erudun? Erriko elkarteak nola erantzun diotuzte zuek eginkizunak? Erri-tarrok nola erantzun dezute jarri diran konfrentzietara? Gero ez da egoki esatea nik ezdakit. Zenbat salatu zerate jakiteko? Ondo dago esatea emen demokrazia bear da, ba-ñan, nolako demokrazia, erriarrok?

Golkak jarritako gaizki egon oida, gau-zak beti gora egin bear dira, bañan egin, ez egon; bi itz auen artean ta berdina izan arren alderdia aundia dago. Etzaltze iduri-tzen lantegi egokia erriarrentzat bere erria eratzea? Biri berandu izango da esateko au onela izan bear zuan, ikastetxeak orrela egin bear ziran, eta abar.

Laster erriarrok artuko dezute, izan zi-ranen konfrentzien resumenak, izan zirate-nok ia azturik egongo zerate zer azaldu zan eta izan etzitaroten... irakurri bada gogoz danok erresumen ori.

Ondoren zuek aukeratu bear dezute erri-talde bat erri-eraketa au aurrera eramateko, aukeramenan bat egin zate.

Naiz aurretik izan, errialdari eskatzen diot ekin zalozutela zuzen da gogor lantegi orri, lenbaiten zuzendu ditzauden erriko arazo nagusiak.

—Zeruko Argian len ere esaten genduan ta errian entuzten dan gauza da, gure Udal-etxeak gazte-berria izan arren arazo auz (ikaskintza, argi-ndar...) aurrean lo edo in-diferente bezela dagola Zer deritzaizu?

—Balata ere, Zeruko Argian nuen irakurri Udal-etxeak etzuketela eskubiderik garrant-ziko gauza batzuetan erabakirik artzeko, er-riarriko kontatu gabe.

Nere iritzi gauza au obeto esana dago era ortan:

Udal-etxeak garrantziko arazoetan egoki luke erriari azalpena, zer-gatik naiz legez eskubidea izan arazo nagusitan erabakia ar-tzeko erriari azaldu gabe, etzaitz iruditzen era orretako jokabidea.

Gauza orrela eta errian arazo nagusiak ikusirik Udal-etxeak erabaki golenen ara-zo oien iritzi errian eman zezala eta erri-talde batek zuzendu zitzaizla iritzi oiek, ortik sortu zan erri eraketa edo urbanizazioko plana.

Gure asmoetan erri eraketa au oso au-reratu egon bear zan, bañan len azaldu zer gertatu dan, erriaren, elkarten esketan utzi zan lanketa au...

Zelinda erudun? Udal-etxeak? Guk ez det uste erru aundirik degunik, bal gizonak geranez eta gai onetan ez-jakifak geraldiko (zer bide izan ditugu erriak izan ez duanik gure jakintza gelagotzeko) erruak izan eta izango ditugu; bañan erriarrok jakin beza-zute gurea bakarrik ez dala errua, eta Udal-etxeak bakarrik astindu da, berri ere ara-zo batzuek soluzionatu gabe ikusiko dezute, amar lagunek bakarrik, nola zuzendu erri guztia? Onenik ez det esan nal astindu bear ez geranik, bal astindu gogotik, bañan zeon buruak astinduz.

—Zuri bearezko iruditzen al zaizu premi bearezko auri (ikaskintza, argi-ndar, t. a.), erantzuna emate-arren, urbanizazioko plan ori bukatu zal egotea?

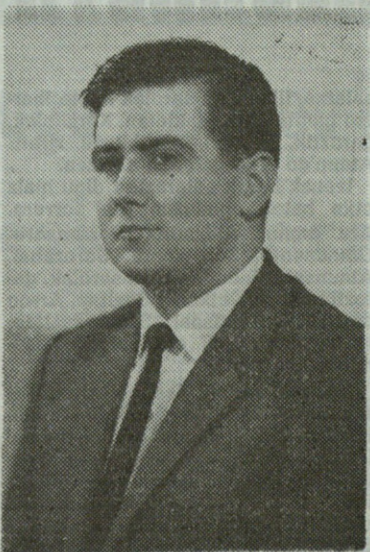
—Urbanizazioko plana nola artzen dan. Bukatze onenik esanala bada erriaren iritzi-a, zuzendua, planeatan txukun-txukun jarri; etzaitz iruditzen zal egon bearririk dagonik. Bañan bal zal egon bearra dagola erriaren iritzi-a zuzendu bitartean. Bestela alperrika-koa da orain arte azaldu dana; jakifia au da arazo nagusitaz.

BASOETAKO GORA-BERAK

—Komentario ugari piztu zuan gorabera, dakizun bezela, noski, gure Aitzarteko baso-garbitzea izan da; ori debalde ematea dala,

erriak orrekin diru asko galdu duala; biar pagoak iztimatuak izango dirala ta guk ez degula izango; eta t. a. Zuk zer diotzu?

—Ni egokia ez izan arren gal au azal-tzeko zerbait esango det. Aitzarteko baso-an zerbait egin bearra zegoen: 200 hektarea pago eta oietatik gelenak etorkizun gabe-goaik eta beste aldetik beste 200 hektarea, utsik zuzaltzik gabe.



Juan Azurmendi, Ataun'go alkatea.

Erriak etzeukan berez, etorkizunean jar-tzeko biderik. Arazo au orrela izanik «Patri-monio Forestalakin» konsortzio bat egin zan 40 urterako bertan erriak jasoko duana auxe da: mendian gaur etorkizuna duten eta be-ragatik uzten diran zuzaltzak ateratzen diran-ean euntatik larogel ta amabost (% 95); mendian gaur moztu bear diran zuzaltzen dirua; mendian gaur aldatu bear diran lan-daretarik, luten bear duten zuzaltzetatik eun-tatik berrogeita bost bertara egiten ari diran bidean, erriak zeukan zorra ordaindu.

Ni ez negeen Udal-etxeak erabaki au artu zuanean, bañan iritzi oso ona det jokabide orretaz.

Erriar guztiak ere, uste det iritzi ona duala beraz, zergatik orain urte ta erdi gutxi gora-bera azaldu zan arazo au guraso-elkarteko asanblea batean. Ez det uste Udal-etxean inork bestelako iritziarik eman zuanik.

Konsortzioa aprobatu zan ezkerre, mendia garbitzen asi bearra zegoen. Lenengo iritzi-a zan, mendi ortan una bat zegola, iote eder bat pago balio zuana, beste gañetikoa, eman bear zuten lanan trukean inork etzi-tuala artuko. «Gorostitzako» gañak zuan pre-sik aundiena. Bertako zuzaltzak zatitu ziran lotetan, beste alderdik mendikoaldian batean. Lote auk ziran: batzuek debaldekoak, zu-galtz txarrak, besteak dirudunak, zuzaltz obe-goak zeudenak.

Bañan gertatu zana izan zan, egurzaleak laneak asi egin zirala debaldeko-etan baiata ere erosi egin zituztela dirudunak. Orduan errian sortu ziran komentarioak mendia erre-galaten ari giñala ta...

Ezaitz iruditzen orrenbeste izango zanik. Zergatik gertatu zana zan debaldekoetan egurzaleak denbora gutxi zutela lanketa orre-tarako, Patrimonioko agindu zuan eran. Ga-ñera ikusi zana zan debaldekoak izan arren «arrapazka» etzitala ibilli egur-zaleak; egun asko igaro zituen lote auk inork artu gabe. An egon ziran debaldeko egurrak zai. Ori orrela zeraik, zer egin bear genduan? dirua erantsi? Artzekotan erantsiko genion bañan, zuzaltzak zuti gelditu izan bazira?

Lote dirudunak ere saldu ziran. Emen ere etzan zalaparta aundirik izan; guk jarri ge-

nion diru-neurria iritsi gabe saldu giñuzten. Orrelaxe izan da Aitzarteko egurren gora-bera, errua izan da erriak dionez, eta gañera gurea; askotan itz egitea errez izaten da, bañan, asko dakiten oiek nola ez dira erri-tarrak izan da guri orrelako galetan erakus-tera etortzen?

Azaldu detan gora-bera au igaro ondoren, beste sail aundi bat zuzaltz, mendi ortan bertan bota bearra zegoen, mendia garbitzen jarraitzeko.

Bertan zuzaltz gelentxoena txarra da, ba-ñan lantegia bukatzeko denbora asko dute egurzaleak. Zenbait, zuzaltz oen balioa?, gure buru auste au izan da. Neurkerak egin on-doren, zenbat diru metro kubikoak?, zenbat diru lesterokoak?, zergatik egur zaleak lantegi au egin bear dute, zuzaltz guztiak moztuaz naiz baliorik ez izan eta gañera basoan gel-ditzen dan egurra txikituz geroa pillak egite-ko moduan, erretzeko. Ikusi len gure joka-bide txarra, errua gurea izanik, eta orain er-ritar oleri ez al zioten ajiolik basoa errega-latzea. Nun zifiaten guri erakustera ez etor-zeko? Edo ta erriko ondasunak zaitzeko erantzukizuna gurea alda bakarrik?

Salketa-baso onena egin zan egun gutxi. Batzuen iritziar au ere, orrenbeste egur diru ortan, erregalatu izango da.

Biar paguak estimatuak izango dirala? Ez dakit. Bakarrik gauz bat esango dizuek. Pa-trimonioko daukan teknikoak mendi ortan zer zuzaltz komeni dan jakingo du. Nere iri-tziar diru gutxi utziko duen zuzaltza ez dute aldatuko noski, bestela tomtokak izango lira-ke. Lana berdina egin bear berak eta diru gutxiago jasotzeko...

«Larrauntxuetan» aldean erriak pñuri kox-kor bat saltzera dijoa.

Teknikoak neurketa egin ondoren auxe esan digu: pñuri onek hektareko 5 aldiz gelago eman duala inguruan daukan paga-rien aldean.

«Agauntza» mendian ere politika berdina jarraitzeko asmot degu. Pagari txarrak moztu ta pñufuz aldatu. Pagari iritzi onenekoak neurtu orain eta gero berri emendik urte batzuetara, ikusituzko arren rentalea dan. Ez diranetan pñufu aldatzen jarraitu. Politika au mendi ortarako txarra iruditzen zaila azaldu daikula. Erakutsi onak ez ditu inork txartat artzen eta guk ere ez.

UDAL ETXEAREN AGERPENAK

—Uste aldezu erriak ondo ezagutu zuala Udal-etxeak artu zuan erabaki garrantziko ori? Ipñi alditu Udal-etxeak orretarako be-arezko ziran bide guztiak?

—Bakarrik dakitena auxe da. Orain urte ta erdi eman zan Aitzarteko konsortzioaren berri, Guraso-elkartearen urteko asanblean. Nik orduan entzun nuan bezelaxe beste asko ere entzun zuten. Ez dakit beste biderik jarri zuan Udal-etxeak, erriak ezagutu zozan.

ERRIAREN ERANTZUNA

—Gutxi edo asko, zure alkatezta erriak nai zualako artu zenduan. Zer moduz eran-tzun dizu zure erriak?

Uste det orain arte azaldu detanakin erantzun diotela zure galderari. Erriko elkar-tetarik laguntza gelago uste nuan, batez ere erri eraketa edo urbanizazioko planean.

Azkenik auxe azaldu nai diot erriari: Ni ez nitzaia alkatezako aukeramen artan ego-kiena, batetik jakintz exkaza dedalako gai ontan, eta bestetik nere izakera ez dalako agintaritzak onek eskatzen duan erakoa.

Nere gain erori zan eta nik aldedana egi-teko asmoa det, erriak nai badu.

Orain erriarrok, elkarteak, jakin bezazu-te, zuen laguntzarik ez baldin badugu, guk naiz ta gauzak onez egin, errurik gabekoak ez dirala izango.

Nai degu bidea billatu zuekin artuemanak izateko, arazoak alkarrekin konpondu ditza-gun. Bide bat alperrik galtzen ari gera, as-teroko billerak.

Erriarrok erri-konfrentzie denok artu de-zagun!

Eskerrikasko zure, erriari iritzi zabalketa onegatik. Zure naia bete dezala. Agur.

ENTIL - BATZA

ATAUN JAI-ALDIETAN, San Martín'en pestak, erri-tarro kpoz-jario, aurtan ere ballarako danok prest egun alai batzuetan geron alkar-bizitza elkarrekin osatzeko. Ba-ñan gure egun auetan ez ditugu aaztu nai izan gure urteko arazoak beraz, ara emen pestatzera dijoan erriaren aur-pegia.



Ataun'go erri luzearen ikuspegi bat, zergatik guztiok jakiñean egongo zerate Gipuzkoa'ko erri luzeena dala.

BIZIKEREN ALDAKETA ETA JOERA

Ataun: Agauntza-ordekan degun erria. Ibaia erdiz-erdi eta, onen ondoan, okerka bañan luze, erribide nagusia Laskibar tik Naparralde-runtz.

Auzuneak ibaia-gora, aleka: Elbarren, Astigarraga, Arronda, Arinberriaga, Arrate-Ugaldekarrika (San Gregorio), Ergoone.

Goietan etxe sakabanatuena, auzune zabalenak: Aizaarte, Aya, Otazear, Urrutsumendi eta Lauztierreka.

Baserriak geienak, ibaiaren alde bietan, mendian-gora edatuak, anemen anemen, bakoitza bere lurren erdian, zatoi ezarriak. Batzuek 170 metroz itxasgain; besteak 450 metroz; tartean gure etxe eta auzune geienak. Orti gora berriz, saletxe, saroi, illoor, borda eta artzaitxabolak.

Gizaldi asko dire, ataundarrak beren bizilekuak lurralde ontan eta antolatu zituzten ezkerro, iga-roak: Kristo baño bi edo irumilla urtez aurretik baziren emen zurezko txabol eta arrizko ilobiak. Leenago berriz arpeetan zituzten beren bizilekuak: Aizkoate n, Itandietan, Muskia'n eta Leizai'n batik-bait. Abere-zai eta eizean beren lan eta ibillal-diak.

Etxelagundi bakoitzak bazuen bere txabola aterbetzat: nik ala uste. Baita bere illoorra ere abereentzat: dirudienez, gaurko saroi eta baserri askoren ingurueta geienak noski.

Oraidik ageri zaizkigu an-emen beren aztarnak: Jentiletze, Miruatze, Armura, Murko, Trikuarri eta orrela-ko izenak aien egintzen ezaugarriak dire. Beren illarriak, zutik edo eroriak, maiz ikusten ditugu.

Aztarna oen bidez dakigu gure aurrekoak —aspaldikoak— neguan goietan, udaaldian ibarretan, lizien ondoren eta abere-zai beti zebiltze-la.

Ezuen orduan bakoitzak bere lurrik; lurrak guztienak ziren: orain ere ez degu euskeraz esaten —ez baita egoki— «nere lurrak», «nere etxea»; «gure etxea» eta «gure lurrak» baiño.

Ibarreko landetan, kristauaroan lenengoetatik, batzuek asi ziren, nere ustez Elbarren'go zelaetan, lurra erabiltzen eta garia eta baba ereinten. Aienak ziren emen lenengo nekazari-etxeak.

Mendeak jua, mendeak etorri, erdiaroko azkenaldian ageri zaigu emen aipa bear degun etxe-multzo au. Otadizelai, bere Donosti Elizañoa ondoan, Maindi edo Barandiaran, Axarresta, Barretxea, Okarizti, albo-ko Martintxo donearen elizañoa, Agerre, Aztigarraga, Arrondo, Bazterrika, Arin, Dorronsoro, Munduate, Gomensoro, Arrategibel eta beste. Denak erdi-nekazarietxe, erdi-artetxe.

Etxe oiek ordea bazituzten beren kimuak: artedi eta artzaitxabolak,

saletxe, illoor eta saroiak beste ibar-txo gaintxo eta maldetan. Kimu oiek, geroztik, baserri-etxe biurtu ziren: Ataun'go etxe geien sortzea.

Izenak berak adierazten digu maiz etxe baten eginkizun eta sorrera. Ara emen: Aldasoro, Dorronsoro, Gomensoro, Sorotxoeta, Sorozabal, Ataunsoro, leengo artzai-saroiak, geroztiko baserrietxeak; Saaltse, Arron do-saaltse, Artisaal, Sastei-saaltse, leenagoko artedi eta geroko baserrietxeak.

Baziren ordea, leengo glizaal-dietan, ez nekazari ez artzai, beste lan-bideetan zebiltzenak ere: Askaata'ko meatze?zuloak aski adierazten digute an lagille asko luzaran ari zirela. Gañera Olaak: Larruntza'ko olea (15 n gizaaldikoa) eta aratago Elkorrikoa bere Doiturrieta'ko mea-

tzakin. Errota bi: Elizaldekoa Elbarrene'n eta Larruntza'koa golen.

Oleak ikatza eta egurra pillaka iresten ditu eta basoak ikazkifiaz be-tearazten. Ikazkintza izan da azken-mendeetan ataundar askoren lanbi-dea.

Eutegi eta euleak baziren nunai 20'n gizaaldi arte. Sutegi eta arro-biak ere bai.

Bañan olaak aspaldi itxi ziren; baita eutegiak ere gelditu; errotak eta sutegiak ixildu; ataundar ikazkifiaz mendietan ofik sartzen ez du.

Bizikera berriak. Oraingoan joera fabriketara, olaetxe berrietara: denak olagizon. Aldaketa sakona, askoren zoriona. Alboan ordea labar; bañan orrezaz beste aldi batean.

AGAMUNDA'KO J. M.

IKASKINTZA EDO BURU-EGIKERA

Ez dut uste aldrebeskeria danik herriko jai-aldi nagusietan guren semen egikerako bideari begikara bat botatzea, beraz...

Errutsu, era ongiago baten zai daude gure herriko buru-jazkera bideak. Larria oso egoera hau, etorkizun illunak berean jarraituta. Gaurko gizartearen aurre-erapenak, ume, gazteen benetako jazkera bat eskatzen du. Beste lekuetan, gizonak, konturaturik bere eginkizun ekonomia ta politika mallatan, ondorengo gizartearen zuzendarieri bide jatorrak antolatzen asi dira.

Orrela herri aurreratuak, atzera gelditu ez ditezten, eskola, teknika, erakustale t.a. benetan antolatzen ari dira.

Bañan gure herriaren jendeak kontzientzi hau bai aldauka? Behar honen garrantzia ikusten al-dute?

Begira judueri, gizaseme gutxi bañan burutsuak eta, ara nolako zartatakoa eman dioten berak baño ez dakit zenbait gizaseme geiagori. Jakintzak eskatu ditu, jakintzak ostikatu ditu Egipto, Siria, Jordania t.a. Bestehen buruan eskarmentatzera ona da ta, beraz, beuren bideak jarrai behar ditugu.

Ez jakiñen artean zenbakiak dute indarra, bañan jakintsu bat ta eun ez-jakiñen artean, burutsua nagusi.

Ataun'en bosteun ikasle daukagu behartsu, egoera txarrean. Erakusle izenekoen paltarik ez, bañan benetan erakusten duten beharra aundia. Garai batean, Merzedariak herria ekar-tzearekin, uste izan genduan gure umeak errestasun nahiko izan-go zutela, bañan gauzak ez dira nahi bezela gertatu. Hoek egiten duana ikusi ta, ume ta gazte talde izugarria dabil Lazkao ta Beasain bidean, nola neska ala mutil. Ta bertan, herriko eskole-tan, gelditzen diranak jakinduri oso eskaxaren jabe dira. Ikas-kintzaren lenengo malletara ez

dira iristen ta batxiller eginhai duanak eziñ herrian.

Bosteun gizaseme irakaspen koskorakin ez daukagu eduki-tzerik. Gaurkoak gera biarki etorkizunaren erresponsableak ta ez daukagu lasai egoterik. Hoek itsuraz jantziak egotea nahi ba-degu errestasun aundiagoa jarri beharren gaude.

Bañan nola, norek?

Gure herriaren aurpegia apain-du nahi badegu era guztietan biarrari begira irakaspen bidehe-tan salatu behar gera.

Garrantzi aundia du une onek, gure herriak ere bide bat edo beste arkitu behar du.

Gure herriaren neurrik ez dakigu oraindik, beren aña billa-tu bear degu. Ta eginkizun izu-garri honetan ELKARTE GUZ-TIEN laguntza, batasuna behar da. Danon arazo bat da ta guz-tiok eldu behar diogu. Guraso-el-karte, Udal-etxe, banaka ez dira nahiko gauza hau aurrera era-mateko.

Ez da barruti bat edo beste ere. Guztiok S. Martin, S. Gre-gorio ta Aia, Ataundar guztiok batu behar gera. Eziñ ikusiakedo eziñ eramanak bultzatuta joka-tzen badegu ezdaukagu ezer egi-terik.

Gogaldu etorkizunari begira, jarrai danon onaren billa, giza-mallan gauzak neurtu gure on-doren gorentzeko, gure-gureak irabazten atera ditezten.

Banaka indarrak galtzen ditu-gu ta baita ere ikaskintzaren on-tasuna zarratatu. Ataundarrak batutzen ez begera erori egingo gera. Garai bateko berekoitasu-nak ez du barruti bakoitzaren nortasunik aseki.

Orrela bada, bai ekonomi al-detik ta bai eziketaren aldetik begirata, behar beharrezkoa ager-tzen da eskolaren banaketa bo-rratzea ta herritar guzti ere ongi zatorkigun bear batean batutze-ra. Ori bai, batasun hau leku ba-tu batean.

Gure Ikastolak, urte bete

S. Gregorio'n beste Ikastola bat?

Bai orain gaude urte mugetan, Ikastola gure errian sortu zala.

Gurasoak konturatu, alkatu, eta ekin, izan dira "Ikastolaren" etapa berezienak. Ekite gogor eta neketsua gañera.

Geu ez bagera orrela izan du ere; gure aurtxoak ipiñi ditugu "beren izateak" eskatzen dien eran, auda: Euskaldun jaio, Euskaldun ezi eta... gero benetako Euskaldun (Euskalerriko gizon) izan ditezten. Ikaskintza euskeraz jartzen danean, bere maña geienekoan orduan iritxi du Euskal-erriko gizadiak bere desarrolo osoa. Eta... orretara jo bear, gu Euskaldunok, bestela ez daukagu zer egiñik. Gure izatea, gure persona-lidadea, onen baitan dago. Luzaroan orrela egoten baldin bagera, gure nortasuna gutxitu ta izkutatu egingo da; ez gera izango orain "izan nai degunak" baizik beste pertsona batzuk, beste pentsakera batekoak, au da, gure ez dan pentsakera batek itoko gaitu, ta gu ezin izan gizon, persona osoki.

Ez daukagu begiak asko zabaltu bearrik, ikusteko gure errietan dauden instituzioak, erriari erantzuteko izan bearrean, zori txarrez gure izatearen aurka jarriak daudela. Berdiñ Eleiz ta errikoiak.

Izkuntza aldetik begirata ikusten danez, ez daukagu eskubiderik gure izkutzan ikasteko, Jaunak eman zigun izkuntzari uko egin-arazi nai digute. Instituzioen jokabidea ikusirik, eta giza mallan bizi nai ba-degu, guk, erriak, gaude utsune ori bete bearren. Orrela gure Ikastolaren izatea gure eskuetan dago bada.

Bañan oraindik, ez gera gure errian danok. Oraindik badira Ikastola "fantasmataz" artzen duten guraso ta jende klase. Nundik sortu zai-



Ataun'go umetxoak bere ikastola ondoan solasalditxo bat artzen. Begira ze ederki jarrita dauzkaten jokuak!

zute susmo txar ori? Ori egiagandik urruti dabil. Esnatu gaitzen lozorro kaltegarri ortatik.

Beste asko, beren aurtxoak ezin birali, urruti eta aldrebes arkitzen dira ta. Oraingo berriz, joan-etorriak konpontzeko errezetasunik ezin arkitu.

Berri pozgarria iritxi zaigu belarrietara: San Gregorio'n ere ipiñi nai dutela. Orrela litzake auzo onentzako soluzioa.

Bildu, garbi agertu danari ta ekin. Danok ez izan arren ere ekin, ez atzera geldi. Baita ere Ikastolak baditu prolemak. Aundienetakoak, laguntzalleen eskasia. Ortan ere gogor ekin bear degu. Gure gauza ta egitekoa, ta danok, erri osoak, guraso ta gazteak, Ikastolaren alde egin bear degu. Danok degu, zertxo-bait bere alde emateko modua.

Goitik laguntzarik ez degun bitartean-badakit gure Udal-etxeak la-gundu duala-guk eman bear diogu erantzuna. ARTU LAGUNTZALLE BAKOITZAK, BESTE BAT BILLATZEKO ERABAKIA... Orduan bi-alako izango gera.